

НУБІП України

НУБІП України

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

НУБІП України

03.01 – КР. 1091 “С” 2023.06.28. 024 ПЗ

Отрошка Олексій Сергійович

2023 р.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ЛІСОВОГО І САДОВО-ПАРКОВОГО ГОСПОДАРСТВА

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри лісівництва
канд.с.-г. наук, доцент Н.В. Пузріна
«20» _____ 2022 року

ЗАВДАННЯ

ДО ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТУ

Отрошок Олександр Сергійович
(прізвище, ім'я, по-батькові)

Спеціальність 205 «Лісове господарство»
(код і назва)

Освітня програма Лісове господарство

(назва)

Орієнтація освітньої програми освітньо – професійна

(освітньо – професійна або освітньо – наукова)

Тема магістерської кваліфікаційної роботи Рекреаційний потенціал лісопаркових ландшафтів філії «Свеське лісове господарство» ДП «Ліси України»

Затверджена наказом ректора НУБіП України від «30» грудня 2022 р. № 1941 «С»

Термін подання завершеної роботи на кафедру 2023.11.07

(рік, місяць, число)

Вихідні дані до магістерської кваліфікаційної роботи таксаційні описи лісів філії «Свеське ЛГ», проект організації та розвитку філії «Свеське ЛГ», звітні матеріали філії «Свеське ЛГ».

Перелік питань, що підлягають дослідженню:

1. Природно-кліматичні умови філії «Свеське ЛГ»;
2. Встановити показники рекреаційного призначення у філії;
2. Визначити рівень благоустрою місць масового відпочинку філії;
3. Проаналізувати стадії рекреаційної дигресії в рекреаційних зонах філії;
4. Проаналізувати проведені заходи у філії за останні роки.

Перелік графічного матеріалу (за потреби)

Дата видачі завдання «20» вересня 2022 р.

Керівник магістерської кваліфікаційної роботи _____

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Завдання прийняв до виконання _____

(підпис)

(прізвище та ініціали студента)

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

ННІ лісового і садово-паркового господарства

УДК 630*27:379.8

**ПОГОДЖЕНО
ЗАХИСТУ**

Директор ННІ лісового і
садово-паркового господарства

Роман ВАСИЛИШИН

(підпис)

«___» _____ 20__ р.

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО

Завідувач кафедри лісівництва

Наталія ПУЗРИНА

(підпис)

«___» _____ 20__ р.

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: Рекреаційний потенціал лісопаркових ландшафтів філії
“Свеське лісове господарство” ДП “Ліси України”

Спеціальність 205 «Лісове господарство»

Освітня програма Лісове
господарство

(назва)

Орієнтація освітньої програми

освітньо-професійна

(освітньо-професійна або освітньо-наукова)

Гарант освітньої програми

канд. с.-г. наук, доцент

Олександр БАЛА

(підпис)

Керівник магістерської кваліфікаційної роботи

канд. с.-г. наук, доцент

Ольга ТОКАРЄВА

(підпис)

Виконав

Олексій ОТРОШОК

(підпис)

КИЇВ – 2023

РЕФЕРАТ

НУБІП України

Обсяг надрукованого тексту становить 75 сторінок, які написані з використанням 57 джерел літератури й власні дослідження, що були опрацьовані в період виробничої практики. Мною було закладено 10 пробних площ в найбільш характерних місцях відпочинку людей. На пробних площах було встановлено рекреаційний потенціал лісопаркових ландшафтів.

НУБІП України

Магістерська кваліфікаційна робота складається з чотирьох розділів, в кінці наведено таблиці в додатках.

НУБІП України

В першому розділі наведено інформацію про рекреацію в лісі, теоретичні аспекти, значення та перспективи розвитку на Сумщині, значення рекреаційних ресурсів Сумщини, перспективи розвитку рекреаційної галузі Сумського регіону, рекреаційні послуги як найбільша складова сфери послуг.

НУБІП України

В другому розділі висвітлено коротку характеристику філії «Свеське лісове господарство» ДП «Лісове господарство», кліматичні, ґрунтові та гідрологічні умови місцезросташування, особливості лісорослинних умов і господарювання, економічні показники та перспективи розвитку.

НУБІП України

В третьому розділі представлено методику ландшафтних досліджень, описано пробні площі, наведені лісівничі характеристики та показники рекреаційного призначення. Обстежено та проаналізовано особливості облаштування місць масового відпочинку.

НУБІП України

У четвертому розділі виявлено напрями підвищення рекреаційної придатності лісостанів філії, здійснено аналіз рекреаційної оцінки, встановлено рівень рекреаційного навантаження на підприємстві, наведено приклади рекреаційних пунктів, виявлені на рекреаційних об'єктах та описані інтродуковані види.

Кожен розділ завершується висновками.

НУБІП України

Ключові слова: рекреаційний потенціал, рекреаційні ресурси, рекреаційна оцінка, тип лісопаркового ландшафту, лісова рекреація, стадія рекреаційної дигресії, лісова рекреаційна інфраструктура.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. РЕКРЕАЦІЯ В ЛІСІ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ, ЗНАЧЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НА СУМЩИНІ	8
1.1 Значення рекреаційних ресурсів Сумщини	8
1.2 Перспективи розвитку рекреаційної галузі Сумського регіону	12
1.3 Рекреаційна послуга як найбільша складова сфери послуг	17
Висновки до розділу 1	19
РОЗДІЛ 2. СТИСЛА ХАРАКТЕРИСТИКА ТЕРИТОРІЇ ТА ЛІСОРОСЛИННИХ УМОВ ФЛІЇ «СВЕСЬКЕ ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО» ДН «ЛІСИ УКРАЇНИ»	20
2.1. Місцезнаходження і площі підприємства	20
2.2. Організація території, історія лісовпорядних робіт	20
2.3. Природно-кліматичні умови місцезнаходження підприємства	22
2.4. Економічні умови ведення лісового господарства	24
2.5. Поділ лісів на категорії	25
2.6. Показники ведення лісового господарства	26
2.7. Значення лісового господарства в економіці регіону	27
2.8. Сертифікація лісів	28
Висновки до розділу 2	30
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИКА РЕКРЕАЦІЙНОЇ ОЦІНКИ ЛІСІВ	31
Висновки до розділу 3	34
РОЗДІЛ 4. ОЦІНКА РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОБ'ЄКТУ ДОСЛІДЖЕННЯ	35
4.1. Рекреаційна характеристика території лісництва	35
4.2. Благоустрій території рекреаційно-оздоровчих лісів	40
4.3. Значення інтродукованих деревних видів у деревостанах рекреаційно-оздоровчих лісів	48
Висновки до розділу 4	56
ВИСНОВКИ	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	62

ВСТУП

НУБІП України

Сумська область є однією із наймальовничіших куточків України і сприятлива для розвитку майже всіх напрямків туризму та відпочинку має

дуже сприятливі умови. Ліси Сумщини займають особливе місце на мапі

НУБІП України

України. Загальна площа земель лісового фонду області становить 452,1 тисячі гектарів, лісистість території складає 17,9 %. За площею лісів посідає дев'яте місце серед областей України. Завдяки сприятливим природним умовам

деревні та чагарникові породи нараховують понад 120 видів. Серед деревних

НУБІП України

порід переважають сосна звичайна – 39,5 %, дуб звичайний – 28,4 %, береза повисла – 5,5 %, ясен звичайний – 5,1 %, вільха чорна – 4,4 %, тополя тремтяча – 2,0 %, липа дрібнолиста – 1,6 %, інші види – 3,5 %. Чагарникові види

представлені ліщиною, бруслиною європейською, бирючиною звичайною,

калиною звичайною, дереном, маслинкою вузьколистою та іншими видами.

Середній вік насаджень 68 років.

НУБІП України

Фізико-географічна характеристика Сумської області свідчить про те, що область має дуже великий природно-рекреаційний потенціал. Сприятливі

кліматичні умови, висока лісистість і мальовничість ландшафтів, чиста вода

НУБІП України

поліських річок та озер, багаті рослинні та рибні ресурси Сумщини, наявність унікальних ділянок сприяє розвитку лісової рекреації. Розвиток рекреаційного господарства регіону має певний вплив на рівень його економічного розвитку

в цілому і може вирішити певні соціально-економічні проблеми. Тому

НУБІП України

вивчення природно-рекреаційного потенціалу Сумської області, позитивна оцінка її придатності для розвитку туристичної діяльності, сприятиме поверненню уваги туристично-екскурсійних організацій до цього регіону.

Потреби в рекреації є складовою частиною системи суспільних потреб і розвиваються за загальними законами. На основі рекреаційних потреб

НУБІП України

формується попит рекреантів, що виражається не стільки в їх бажанні, скільки у здатності отримувати рекреаційні послуги. На основі взаємодії попиту та пропозиції на рекреаційні послуги виникає рекреаційний продукт.

Рекреаційний продукт орієнтований безпосередньо на споживача і врахування його індивідуальних потреб. Тому рекреація як сектор економіки виконує активну роль у формуванні ринкового простору, що охоплює сфери і галузі, які прямо або опосередковано беруть участь у створенні рекреаційного продукту.

Рекреаційна діяльність не має принципових відмінностей від інших видів господарської діяльності, але має специфічний продукт – рекреаційну послугу. Рекреаційні послуги складаються з трьох елементів: природні та культурні ресурси, які приваблюють туристів і є основою будь-якої рекреаційної послуги; обладнання (засоби розміщення, харчування рекреантів, спортивні споруди, приміщення для відпочинку тощо). Таке обладнання в рекреаційному центрі визначає кількість послуг, які там можуть надаватися; доступність, яка залежить від розвитку транспортної мережі, стану доріг, віддаленості рекреаційного центру від великих населених пунктів.

Об'єкт дослідження – рекреаційний потенціал лісопаркових ландшафтів філії “Свеське лісове господарство” Сумської області.

Предмет дослідження – перспективи розвитку лісової рекреації в рекреаційно-оздоровчих лісах філії “Свеське лісове господарство” Сумської області.

Ключові слова: рекреаційний потенціал, рекреаційні ресурси, рекреаційна оцінка, тип лісопаркового ландшафту, лісова рекреація, стадія рекреаційної дигресії, лісова рекреаційна інфраструктура.

Дана робота складається із 75 сторінок, 18 таблиць, 15 рисунків, 57 джерел літератури та 8 сторінок додатків.

РОЗДІЛ 1

РЕКРЕАЦІЯ В ЛІСІ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ, ЗНАЧЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НА СУМЩИНІ

1.1. Значення рекреаційних ресурсів Сумщини

Туризм є однією із складових рекреаційних ресурсів, який поступово розвивається в Україні. Зважаючи на низький рівень доходів більшості наших громадян, навряд чи набуде широкого поширення в найближчому майбутньому міжнародний туризм [12]. Таким чином, потрібно починати з вивчення, реанімації та освоєння власних рекреаційних ресурсів.

Наразі маркетингові дослідження туристичного потенціалу України на міжнародному ринку не проводяться. Наша країна не має жодного туристичного представництва за кордоном при тому будучи однією з найбільших країн Європи, вона не проводить рекламних заходів та не передбачає рекламних кампаній, запланованих на національному рівні для зовнішнього ринку [24].

Вплив держави на екологічні, економічні та соціальні фактори забезпечується шляхом реорганізації системи та зміни механізмів управління на державному та місцевому рівнях, впровадження стратегічного планування, відповідних нормативно-правових, регуляторних, інституційних, наукових, методологічних заходів, фінансової підтримки тощо [18]. У той же час стратегічне планування у сфері туризму здійснюється на основі стратегії соціально-економічного розвитку країни, забезпечує її цілеспрямовану спрямованість на поліпшення якості життя населення, як основного показника оцінки сталого розвитку [35].

Все це, зокрема, стосується Сумської області, яка, є одним із наймальовничіших куточків України і для розвитку майже всіх напрямків туризму та відпочинку має дуже сприятливі умови. Саме тому, для етапів розвитку рекреаційного комплексу регіону, визначення можливих подальших

пріоритетних напрямків, розробки заходів щодо їх реалізації потрібно охарактеризувати саме ті основні перешкоди, які спричинили фактичний спад галузі в кінці минулого століття [14]. Та в даний час вони перешкоджають ефективному використанню всіх сприятливих факторів. Вони також є причиною значного зменшення кількості іноземців, які подорожують в Україну.

Сумська область розташована на північному сході України. На сході область межує – з Харківською, на півдні – з Полтавською, на заході – з Чернігівською областями України. Площа області – 23,8 тис. кв. км. (близько 4% території України). Сумська область розташована в межах двох природних зон – лісостепової та поліської. Клімат області помірно континентальний, з теплим літом і помірно холодною зимою. За характером рельєфу на території області виділяють дві частини [18]: 1) рівнинне плато сходу і північного сходу і 2) річкові долини центра, заходу і південного заходу.

Ліси Сумщини займають особливе місце на лісовій карті України. Незамінна їх роль і значення не тільки як економічного фактору, матеріального джерела задоволення потреб суспільства в деревині, інших продуктах, а також надзвичайно важливі водоохоронні, кліматорегулюючі, ґрунтозахисні, санітарно-гігієнічні, оздоровчі, естетичні та інші корисні властивості.

Загальна площа земель лісового фонду області становить 452,1 тисяч гектарів, з яких вкрито лісовою рослинністю 425,0 тисячі гектарів (переважно хвойні та твердолистяні насадження), лісистість території складає 17,9 % [20]. На час створення області площа лісів становила 384,5 тисячі гектарів. За 70 років зросла на 67,6 тис. га. Лісистість Сумської області децю вища за середню в Україні і займає 10 місце серед інших областей країни [36]. Для цієї зони характерні збільшення опадів на рівнинній частині країни, для річок – тривала весняна повінь з широкими розливами, зимова межень. Значна частина лісового фонду області розташована в зоні Північного Українського Полісся [11], до якої належать Середино-Будський, Шосткинський,

Ямпільський та Глухівський райони, менше в зоні Лівобережного лісостепу: Охтирський, Лебединський, Тростянецький, Роменський, Краснопільський та інші райони.

Завдяки сприятливим природним умовам деревні та чагарникові породи нараховують понад 120 видів [16]. Серед деревних порід переважають сосна звичайна – 39,5%, дуб звичайний – 38,4%, береза повисла – 5,5%, ясен звичайний – 5,1%, вільха чорна – 4,4%, тополя тремтяча – 2,0%, липа дрібнолиста – 1,6%, інші види – 3,5%. Чагарникові види представлені ліщиною, бруслиною європейською, бирючиною звичайною, калиною звичайною, дереном, маслинкою вузьколистою та іншими видами.

Середній вік насаджень 68 років, запас деревини – 112,5 млн. м³ [29]. За запасами деревини Сумська область належить до лісоресурсних. За площею лісів посідає дев'яте місце серед областей України.

Площа наданих у користування мисливських угідь становить 2052 тис. га. З них 83% (1704,8 тис. га) знаходиться в користуванні обласного Українського товариства мисливців та рибалок [40]. Тваринний світ Сумщини досить різноманітний. Науковцями визначено понад 370 видів хребетних, 60 з яких – ссавці, 260 видів птахів, 7 видів плазунів, 11 видів земноводних, 38 видів риби. Представники мисливської фауни налічують 23 види [34].

Станом на 01.01.2021 р. в області створено 223 заповідні території і об'єкти загальною площею 158627 га, що становить 6,6% від території області [16]. На них охороняються популяції понад 60 видів рослин і 90 видів тварин, занесених до Червоної Книги України, а також велика кількість видів, занесених до Списку рідкісних видів тварин і рослин області, й численні рослинні угруповання, занесені до Зеленої книги України [21].

Фізико-географічна характеристика Сумської області свідчить про те, що область має дуже великий природно-рекреаційний потенціал. Висока лісистість і мальовничість ландшафтів Сумщини, наявність унікальних ділянок незайманої природи сприяли створенню тут природно-заповідних територій [20]: Десянянсько-Старогутського національного природного парку

(Середина Будський район), заказника загальнодержавного значення Великий Бір (Посткинський район), Ілудинського регіонального ландшафтного парку (Ямпільський район), багатьох інших природних заповідних об'єктів.

Багатвікова історія Сумщини відбилася в численних пам'ятках матеріальної та духовної культури. Найдавніші міста Сумщини – Путивль, Глухів, Ромни – мають тисячолітню історію [24]. Ці три міста Сумщини включені до списку важливих історичних міст України і входять до Національної системи туристичних маршрутів «Намисто Славутича».

Багатвікова історія Сумщини відбилася в численних пам'ятках матеріальної та духовної культури. Сумщина має унікальну історико, культурну спадщину, майже 1,5 тис. пам'яток історії, 780 археології, 102 пам'ятники монументального мистецтва та 373 пам'ятки архітектури [51]. Сприятливі кліматичні умови, мальовничість ландшафтів, чиста вода поліських річок та озер, багаті рослинні та риби ресурси є важливою природною передумовою подальшого розвитку рекреаційного господарства північних районів Сумщини [46]. Природно-заповідний фонд Сумщини є одним із найбагатших і най унікальніших в Україні. Розвиток рекреаційного господарства регіону

має певний вплив на рівень його економічного розвитку в цілому і може вирішити певні соціально-економічні проблеми. Тому вивчення природно-рекреаційного потенціалу Сумської області, позитивна оцінка її придатності для розвитку туристичної діяльності, сприятиме приверненню уваги туристично-екскурсійних організацій до цього регіону.

Як у цілому в Україні, ліси Сумської області перебувають у віданні багатьох користувачів. Основним є Північний лісовий офіс ДП «Ліси України», у їх віданні 285,7 тис. га, або 63,2 % [26]. Ліси комунальної власності – 154,1 тис. га, або 34,1 %, де господарюють підприємства «Сумиоблагроліс».

Інші міністерства і відомства, екології, транспорту, Міноборони – 12,3 тис. га, або 2,7,1%.

Основне завдання лісівників Сумщини – розширене відтворення лісів,

тобто створення нових лісових насаджень в обсягах, що перевищують їх вирубання. Щорічно в області створюється близько 1700 га лісових культур [7].

1.2. Перспективи розвитку рекреаційної галузі Сумського регіону

Вплив рекреації на розвиток різноманітних галузей матеріального виробництва й сфери послуг постійно зростає. Значення рекреації особливо підвищується у зв'язку з негативними наслідками науково-технічного прогресу, погіршенням природного середовища й урбанізацією [23]. Рекреаційна діяльність є неможливою без туристично-рекреаційних ресурсів, до яких належать об'єкти, процеси та явища природного й антропогенного походження, які використовуються для рекреації і туризму.

Рекреація – поняття, близьке до туризму, але більш широке. З англійської мови „recreation” перекладається як відпочинок, розваги [19]. Отже рекреація – це процес, змістом якого є відпочинок людей у період вільного від роботи часу. Разом з тим, так як туризм розуміється також, як індустрія туризму, можна говорити про рекреацію як сферу рекреації, тобто сукупність підприємств і галузей, які задовольняють сучасні потреби громадян у цивілізованому, зручному, забезпеченому всім необхідним відпочинку, який дійсно гарантує відновлення фізичних, духовних та нервово-психічних сил людини.

Ресурси (з французької мови „resource”) – допоміжні засоби [38]. Рекреаційними ресурсами є явища та об'єкти природного та антропогенного походження, що можуть бути використані для туризму, відпочинку та лікування.

Лісові рекреаційні ресурси відіграють організуючу роль, сприяючи формуванню особливих рекреаційних пунктів, районів, зон, що мають певну спеціалізацію, з рекреаційними підприємствами і туристськими маршрутами. Рекреаційно-кліматичні ресурси це період з комфортними для

рекреації погодними умовами [24]. Рекреаційно-туристичні ресурси мають максимально можливе розмаїття, оскільки до них можна віднести надзвичайно широкий спектр природних, створених людиною об'єктів, явищ, умов, від сприятливого клімату до космічного корабля, здатних викликати інтерес у туриста; володіють унікальною здатністю в процесі соціально-економічної діяльності людини не тільки витрачати, а й нарощувати свій потенціал. Часто між розташуванням рекреаційних ресурсів та географією туристського бізнесу немає прямої залежності.

Природними рекреаційними ресурсами є території, що мають потенціал їх використання для організації різних видів відпочинку [16]. Завдяки територіальній концентрації рекреаційних ресурсів відбувається розвиток та формування рекреаційних зон, визначає напрям спеціалізації цих територій та ступінь їх економічної ефективності.

Необхідною умовою розвитку рекреації є наявність рекреаційного потенціалу, який може оцінюватися в різних масштабах [37]: на рівні світу, країни, району і т. д.

Рекреаційний потенціал – сукупність природних, культурно-історичних і соціально-економічних передумов організації рекреаційної діяльності на певній території [30]. Важливою складовою частиною рекреаційного потенціалу є рекреаційні ресурси під якими розуміють об'єкти і явища природного і антропогенного походження, які використовуються для оздоровлення, відпочинку і туризму. Розрізняють рекреаційні ресурси природні (природно-територіальні комплекси, їх компоненти і окремі властивості) і культурно-історичні (наприклад, пам'ятки історії, архітектури, археології, мистецтва тощо). Вони є основою для формування рекреаційного продукту.

Сумська область має досить високий, однак майже не використаний природно-рекреаційний потенціал [19]. Мальовничий рівнинний ландшафт з масивами лісів, ріки та озера з чистою водою, багата флора та фауна, цікава етнографія, численні зразки мистецького поєднання природи та архітектури,

спортивні традиції населення створюють передумови для різних видів відпочинку, оздоровлення та туризму.

Основною успішного розвитку туристського бізнесу є рекреаційно-туристські ресурси, які представляють собою сукупність об'єктів та явищ природного, природо-антропогенного, соціального походження, що використовуються для туризму, лікування, оздоровлення та впливають на територіальну організацію рекреаційної діяльності, формування рекреаційних районів і центрів, їх спеціалізацію й економічну ефективність. Частка природно-рекреаційних ресурсів Сумщини в інтегральному природно-рекреаційному потенціалі України складає 5–10% [29]. Це говорить про те що Сумська область в умовах державної стратегії розвитку має всі досить високі можливості для розвитку й використання рекреаційних ресурсів

Питанням рекреаційних ресурсів присвячено праці таких вчених як Руденко В., Трофимчик О., Веденін Ю., Мухіна Л., Герасимов І., Мінц А., Мироненко Н. та інших [16, 24, 37]. Природно-рекреаційні ресурси Сумщини добре висвітлено у працях Панкової Є.В. «Туристичне краєзнавство» та Бейдик О.О. «Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування» [43, 52].

Історико-культурний потенціал Сумщини описано такими авторами як Т.Л. Андрієнко «Заповідні скарби Сумщини», В. Баранкіним «В подорожі Сумщиною: Суми, Охтирка, Глухів, Конотоп, Кролевець, Путивль, Ромни, Шостка». Метою даного дослідження є всебічне дослідження природно-рекреаційних ресурсів Сумщини.

Знаходиться рекреація на межі соціально-економічних і природних систем. Необхідно враховувати, визначаючи вплив розвитку рекреації природні, екологічні, економічні та соціальні фактори. Коли відпочинок дозволяє досягати декількох цілей та поєднувати різні сфери відпочинку, це дає максимальний ефект (приміром, одночасне поєднання оздоровлення, лікування та культурно-просвітницької діяльності).

Багато в чому ефективність та можливості використання рекреаційних

ресурсів залежать від насичення території можливим рекреаційним використанням цінних об'єктів природно-культурної спадщини і природних умов.

Виділяють такі основні фактори, які впливають на використання рекреаційних ресурсів певного регіону [40]:

- 1) кліматичні умови,
- 2) наявність акваторій, їх комфорт та якість для використання;
- 3) наявність лікувальних грязей, мінеральних джерел та інших

бальнеологічних ресурсів;

- 4) екологічний стан навколишнього середовища в районі
- 5) краса природних ландшафтів та їх естетичні якості;
- 6) насичення території об'єктами природно-культурної спадщини;
- 7) транспортна доступність.

В своїх дослідженнях А.С. Кусков поділяє природні рекреаційні ресурси на [35]:

- 1) кліматичні;
- 2) геоморфологічні;
- 3) гідрологічні;
- 4) гідро-мінеральні;
- 5) ґрунтово-рослинні;
- 6) фауністичні;

Існують також групи природних і естетичних ресурсів [31]:

- заповідники;
- природні парки;
- пам'ятники природи;
- вулкани;
- водоспади;
- лісові ландшафти;
- річкові та озерні ландшафти;
- гейзери;

- морські та гірські ландшафти.

Враховуючи різноманіття, Д.В. Ніколенко природні рекреаційні ресурси поділяє на групи [38]:

- рекреаційний ландшафт: рельєф, ґрунтово-рослинний покрив, водні об'єкти, ресурси ягідних, грибних угідь, з лікарськими рослинами;

- біоклімат: режим сонячної радіації, атмосферна циркуляція, вітровий режим, термічний режим, режим вологості і опадів;

- гідромінеральні та унікальні природні лікувальні ресурси: мінеральні води, лікувальні грязі, унікальні природні лікувальні ресурси;

- території регламентованого рекреаційного використання: рибальські та мисливські угіддя, особливо охоронні природні території.

Структуруючи масштабність та різноманітність процесів рекреації

В.І. Стафійчук природо-рекреаційні ресурси класифікує наступним чином [2]:

1) за походженням;

2) за видами рекреаційного використання;

3) за рівнем виснаження;

4) за можливістю економічного наповнення;

5) за можливістю замінити один ресурс іншим;

6) за можливістю самовідновлення і культивування.

У процесі рекреаційних заходів залучення природо-рекреаційних ресурсів може мати різний характер [19]:

1) візуально сприймаються – пейзажі, оглядові об'єкти;

2) використання без прямих витрат;

3) безпосередньо витрачені в процесі відпочинку;

Природні рекреаційні ресурси за походженням поділяються на біологічні, фізичні, енергетичні та інформаційні.

Усі компоненти живої природи, включаючи ґрунтові, флористичні, фауністичні вносять під біологічними рекреаційними ресурсами.

До фізичних рекреаційних ресурсів відносять віднесені до фізико-географічних ресурсів всі компоненти неживої природи: геоморфологічні,

геологічні, гідрологічні, кліматичні, теплові.

Енерго-інформаційними рекреаційними ресурсами є сфери ноосферного характеру, які виступають чинниками привабливості ландшафту чи місцевості і позитивно впливають на психофізичний (духовний та емоційний) стан людини. Для розвитку релігійного та культурного туризму цей вид ресурсів є основним.

Усі природні рекреаційні ресурси – біологічні, фізичні, енергетично-інформаційні – взаємопов'язані та нерозривно пов'язані потоками енергії та речовини, утворюють інтегровані рекреаційні ресурси природно-територіальних рекреаційних комплексів [34].

На основі цього визначені такі види природних рекреаційних ресурсів: геологічні, кліматичні, морфологічні тощо.

Культурно-історичні рекреаційні ресурси є спадщиною минулих років і епох суспільного розвитку. Для організації навчально-рекреаційних поїздок вони є важливим фактором. Такі ресурси є не лише важливою передумовою для розвитку рекреаційної діяльності, але і відіграють освітню та виховну роль.

До категорії природних ресурсів культурно-історичні рекреаційні ресурси не входять. Але все частіше в сучасному суспільстві вони розглядаються разом з природним. Так, ООН з питань культури, науки та освіти склала список світової спадщини людства, яка об'єднує об'єкти природної та культурної спадщини.

1.3. Рекреаційна послуга як найбільша складова сфери послуг

Соціально-економічні зміни обумовили закономірне підвищення інтересу місцевих органів управління та ділових кіл до природного потенціалу розвитку продуктивних сил. Сучасні політичні умови в країні створили передумови для вільного розвитку в регіонах підприємництва, заснованого на використанні природних ресурсів, у тому числі рекреаційних.

Бурхливий розвиток рекреаційних послуг в останні роки відбиває об'єктивні тенденції соціального розвитку у світі, в нашій країні і практично у всіх її регіонах. Без рекреації тепер неможливо уявити собі економіку не тільки більш чи менш розвиненої країни, але й окремо взятого муніципального утворення.

В умовах сучасної економіки значних трансформацій зазнає рекреаційний сектор національної економіки. При цьому забезпечується не тільки раціоналізація господарської структури окремих регіонів країни (що мають реальні передумови для масштабного й інтенсивного розвитку рекреації та туризму), а що більш принципово і значущо – за своєю прибутковістю цей сектор економіки стає повністю конкурентоспроможною галуззю, свого роду каталізатором економічного розвитку.

Рекреаційна сфера, що продукує послуги, пов'язані зі зміною місця перебування, лікуванням і відпочинку, за підрахунками спеціалістів стане двигуном національних і світової економіки в XXI столітті [14].

Потреби в рекреації є складовою частиною системи суспільних потреб і розвиваються за загальними законами. На формування і розвиток рекреаційних потреб впливають збільшення тривалості вільного часу, якісна зміна його структури та істотна зміна характеру життєдіяльності людини в умовах науково-технічної революції [22].

На основі рекреаційних потреб формується попит рекреантів, що виражається не стільки в їх бажанні, скільки у здатності отримувати рекреаційні послуги. Потреби перетворюються на попит, коли за ними – купівельна здатність людини. На основі взаємодії попиту та пропозиції на рекреаційні послуги виникає рекреаційний продукт.

Рекреаційний продукт орієнтований безпосередньо на споживача і врахування його індивідуальних потреб. Тому рекреація як сектор економіки виконує активну роль у формуванні ринкового простору, що охоплює сфери і галузі, які прямо або опосередковано беруть участь у створенні рекреаційного продукту [13].

Рекреаційна діяльність не має принципових відмінностей від інших видів господарської діяльності, але має специфічний продукт – рекреаційну послугу. Взагалі послуга – це будь-яка дія чи вигода, яку одна сторона може надати іншій і які, головню, є невідчутними і не приводять до заволодіння чим-небудь.

Рекреаційні послуги складаються з трьох елементів: природні та культурні ресурси, які приваблюють туристів і є основою будь-якої рекреаційної послуги; обладнання (засоби розміщення, харчування рекреантів, спортивні споруди, приміщення для відпочинку тощо). Таке обладнання в рекреаційному центрі визначає кількість послуг, які там можуть надаватися; доступність, яка залежить від розвитку транспортної мережі, стану доріг, віддаленості рекреаційного центру від великих населених пунктів.

Висновки до розділу 1. Рекреація – вид діяльності, який має чітко виражену природно-ресурсну орієнтацію. Природні ресурси є провідним чинником, який визначає рекреаційне використання території. Від того, який набір природних ресурсів має територія, залежить організація видів і форм рекреаційної діяльності. Як відомо, природні рекреаційні ресурси потрібно використовувати бережно й економно, їх треба охороняти і примножувати. Для цього необхідно вести їхній облік, кількісну і якісну оцінку, визначати придатність та альтернативність використання в тій чи іншій галузі господарства. Облік стану природних ресурсів і з'ясування їхнього господарського значення повинні ґрунтуватися на системі природно-ресурсних кадастрів, що містять сукупність відомостей про кількісний і якісний стан природних ресурсів, їхню економічну оцінку.

РОЗДІЛ 2

СТИСЛА ХАРАКТЕРИСТИКА ТЕРИТОРІЇ ТА ЛІСОРОСЛИННИХ УМОВ ФЛІЇ «СВЕСЬКЕ ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО» ДП «ЛІСИ УКРАЇНИ»

2.1. Місцезнаходження і площа підприємства

Філія «Свеське лісове господарство» ДП «Ліси України» розташований в північно-східній частині Сумської області на території Ямпільського адміністративного району. До складу державного підприємства входить п'ять лісництв (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Адміністративно-організаційна структура та загальна площа

Найменування лісництва, місцезнаходження контор, кв/вид.	Площа, га
Чуйківське, 22/1	3694
Прудищанське, 53/13	5532
Дружбівське, 108/3	3903
Свеське, 115/2	6171
Ошинецьке, 51/3	3221
Усього по підприємству	24521

2.2. Організація території, історія лісовпорядних робіт

До революції 1917 року ліси Ямпільщини належали багатим поміщикам Неплюєву, Турановському, Постельникову і Терещенку. Згодом всі ліси стали народною власністю і були приєднані до Глухівського повіту, де був створений лісовий підвідділ.

В 1923 році утворилось окреме Ямпільське лісництво площею 50000 га,

до якого увійшли Ямпільське, Шкарманівське, Свеське, Гамаліївське, Пиротинське, Собичівське лісництва. Лісництва займалися охороною лісу, лісорозведенням та лісовідновленням, доглядом за лісом. В 1929 році з

Ямпільського лісництва створили Ямпільський ліспромгосп, який займався і лісозаготівлею, і переробкою деревини. В 1935 році утворився Ямпільський лісгосп при Головлісохороні. В 1960 році лісгосп був реорганізований в комплексне лісове підприємство і перейменований у Свеський лісгоспзаг.

У 1991 році Свеський лісгоспзаг перейменовано у Свеський держлісгосп, а у 2005 році в Державне підприємство «Свеське лісове господарство». У 2007 року Кремлянське лісництво було перейменовано в Дружбівське.

Перше лісовпорядкування лісів, які входять до складу ДП «Свеське ЛГ» було проведене упродовж 1937–1938 років. Наступні лісовпорядні роботи проводились кожні 10 років. Попереднє лісовпорядкування було проведено в 2007 році. Основні показники проведеного лісовпорядкування наведені в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Основні показники лісовпорядкування

Показники	Одиниці вимірювання	Обсяги
1. Площа лісовпорядкування	га	24521
2. Кількість кварталів	шт	481
3. Середня площа кварталів	га	51
4. Кількість таксаційних виділів	шт	10484
5. Середня площа таксаційного виділу	га	2
6. Закладено площадок вибіркового методу таксації	шт	887
7. Закладено площадок на визначення сум площ поперечних перерізів деревостанів	шт	1132
7. Закладено пробних площ	шт	16
в т.ч. на рубки догляду	шт	4
8. Кількість планшетів	шт	34

2.3. Природно-кліматичні умови місцезнаходження філії

Згідно поділу адміністративних районів України за природними зонами, територія філії «Свеське ЛГ» відноситься до зони Полісся. За лісогосподарським районуванням територія підприємства розташована в межах Харківського лісогосподарського округу.

Клімат району розташування філії «Свеське ЛГ» помірно-континентальний, з довготривалим прохолодним літом та достатньою кількістю опадів.

Стисла характеристика кліматичних умов, важливих для лісового господарства, приведена в таблиці 2.3. Негативно впливають на лісові насадження пізні весняні та ранні осінні заморозки. Спостерігається також низька відносна вологість повітря весною в травні з переважаючими сухими південно-східними вітрами.

Територія філії «Свеське ЛГ» за характером рельєфу являє собою частину низовини і представлена слабо хвилястою рівниною із загальним невеликим нахилом до півдня й південного заходу. Висота найвищих точок підприємства не перевищують 250 м над рівнем моря.

Основні кліматичні показники району розташування філії «Свеське ЛГ» наведені з використанням даних Сумського обласного центру з гідрометеорології.

переважаючі ґрунти:

- дерново-підзолисті – 83,3 %;
- торф'яно-болотні – 5,5%.

Ерозійні процеси на території філії «Свеське лісове господарство» практично відсутні.

Характеристика рік та водоймищ, розташованих на території філії «Свеське лісове господарство» ДП «Ліси України» наведена в таблиці 2.4. Територія підприємства розташована в басейні р. Десна.

Таблиця 2.3

Кліматичні показники

Найменування показників	Одиниці вимірювання	Значення	Дата
1. Температура повітря:			
– середньорічна	градус	+5,2	
– абсолютна максимальна	градус	+37,0	
– абсолютна мінімальна	градус	-36,0	
2. Кількість опадів на рік	мм	394	
3. Тривалість вегетаційного періоду	днів	190	
4. Пізні весняні заморозки			III декада квітня
5. Перші осінні заморозки			I декада жовтня
6. Середня дата замерзання рік			15.XI
7. Середня дата початку паводку			26.III
8. Сніговий покрив:			
– потужність	см	22	
– час появи			III декада листопада
– час сходження у лісі			II декада березня
9. Глибина промерзання ґрунту	см	35	
10. Напрямок панівних вітрів за сезонами:			
– взимку	румб	ПдС	
– навесні	румб	ПдС	
– влітку	румб	З	
– осінню	румб	З00	
11. Середня швидкість панівних вітрів за сезонами:			
- взимку	м·сек ⁻¹	4,2	
- навесні	м·сек ⁻¹	3,9	
- влітку	м·сек ⁻¹	3,6	
- осінню	м·сек ⁻¹	3,8	
12. Відносна вологість повітря за сезонами:			
- взимку	%	55	
- навесні	%	65	
- влітку	%	55	
- осінню	%	70	

За ґрунтопами більша частина ґрунтів відноситься до свіжих типів лісорослинних умов (76,5 %). На долю лісових насаджень з надмірним зволоженням припадає 7,3 % площі. Болота займають площу 587 га.

Таблиця 2.4

Характеристика рік та водоймищ

Найменування рік та водоймищ	Куди впадає ріка	Протяжність, км	Ширина лісових смуг вздовж берегів річок, навколо озер, водоймищ, м	
			згідно нормативів	фактична
р. Івотка	р. Десна	81	300	300
р. Шостка	р. Десна	56	300	300
р. Свеса	р. Івотка		150	150
р. Косичка	р. Івотка		150	150
р. Шесенка	р. Івотка		150	150
р. Кремля	р. Івотка		150	150
оз. „Олино”			150	150

Серед водних об'єктів переважають ріки (р. Івотка, р. Шостка, р. Свеса, р. Косичка, р. Шесенка, р. Кремля), також є одне озеро. Зазначені водоймища частково забезпечують природні ресурси та лісове господарство водою.

2.4. Економічні умови ведення лісового господарства

Провідною галуззю народного господарства є багатогалузеве сільське господарство, а також лісове господарство. Промисловість слабо розвинута. Лісистість Ямпільського адміністративного району, на території якого розташований лісгосп, складає 31,2 %.

Ліси на території району розташовані не рівномірно і представлені великими масивами.

Господарська діяльність державного підприємства спрямована на безперервне, раціональне, невиснажливе використання лісових ресурсів, забезпечення відтворення, захисту й охорони лісів, підвищення їх якості та продуктивності, посилення їхніх корисних властивостей, покращення структури та середніх таксаційних показників деревостанів. Загальна потреба

регіону у деревині з місцевих лісів задовольняється на 100 %

Більшість обсягів робіт під час рубок виконується постійними бригадами. Лісокультурні роботи виконуються тимчасовими бригадами, які формуються лише на весняний період. Лісова охорона також залучається в період весняної лісокультурної кампанії.

Район розташування підприємства характеризується достатньо розвинутою мережею шляхів автотранспорту загального користування. Протяжність лісогосподарських доріг на території лісгоспу складає 488,3 км, із них з твердим покриттям 36,5 км. Загальна протяжність шляхів транспорту за нормативами на 1000 га площі складає 19,9 км, а ступінь забезпеченості відповідно до нормативів – 52,4 %.

Більшість лісових доріг має невисокий технічний стан, на них відсутні паспорти, час експлуатації раніше збудованих чи поліпшених доріг перевищує 30 років і вони потребують капітального ремонту.

За минулий ревізійний період було збудовано 36,5 км лісових доріг, що покращило умови лісоексплуатації в прилеглих до них кварталах, використання в рекреаційно-оздоровчих цілях, для охорони і захисту лісу.

В 2021 році в лісах філії «Свеське ЛГ» було заготовлено 96,68 тис. м³ ліквідної деревини, в т. ч. ділової – 52,85 тис. м³. Із загального обсягу заготовленої деревини хвойні породи становили 128,04 тис. м³, а твердолистяні породи – 8,83 тис. м³, м'яколистяні породи – 12,48 тис. м³.

Основні сортименти, які заготовлюються філії «Свеське ЛГ»: пиловник – 45 %, дрова паливні – 35 %, техсировина – 11 %, будівельний ліс – 3 %, баланси – 3 %, фанерна сировина – 3 %. Найбільшим попитом у споживачів користуються пиломатеріали, дошка для підлоги, облицювальна дошка, блокхаус. Найбільшим споживачем деревини є внутрішній ринок.

2.5. Поділ лісів на категорії

Відповідно до «Порядку поділу лісів на категорії та виділення особливо

захисних лісових ділянок» ліси філії «Свеське лісове господарство» віднесені до категорій лісів у обсягах відображених в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

**Розподіл площ філії «Свеське лісове господарство»
за категоріями лісів**

Категорії лісів та підкатегорії	Площа за даними теперішнього лісовпорядкування та %	
Рекреаційно-оздоровчі ліси		
Ліси у межах населених пунктів	14,2	0,1
Лісопаркова частина лісів зелених зон	127,7	0,5
Лісогосподарська частина лісів зелених зон	1652,7	6,7
Разом зазначеній категорії	1794,6	7,3
Ліси природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення		
Заповідні лісові урочища	85,8	0,3
Пам'ятки природи	0,8	-
Заказники	2534,2	10,4
Разом зазначеній категорії	2620,8	10,7
Захисні ліси		
Ліси уздовж смуг відведення залізниць	1373,0	5,5
Ліси уздовж смуг відведення автомобільних доріг	431,5	1,8
Ліси уздовж річок, навколо озер, водойм та ін. водних об'єктів	1361,7	5,6
Разом зазначеній категорії	3166,2	12,9
Експлуатаційні ліси		
Експлуатаційні ліси	16939,6	69,1
Усього по державному підприємству	24521,2	100

Отже рекреаційно-оздоровчі ліси займають 7,3% площі усіх лісів філії, та включають ліси у межах населених пунктів, лісопаркову та лісогосподарську частину лісів зелених зон.

2.6. Показники ведення лісового господарства

Господарська діяльність філії «Свеське лісове господарство» спрямована на забезпечення потреб народного господарства в лісовій продукції, вирощуванні високопродуктивних насаджень, здійсненні лісокультурних, протипожежних та інших заходів.

Показники таблиці 2.6, підтверджують достатньо високу інтенсивність ведення лісового господарства.

Технічне і транспортне забезпечення філії «Свеське лісове господарство» достатнє. Машинно тракторний парк підприємства періодично оновлюється сучасними модифікаціями машин та механізмів. Ступінь забезпечення транспортними засобами підприємства становить 95%. Основною існуючою формою організації виконання лісгосподарських робіт є бригадна та підрядна. Відводи рубок головного користування, санітарних рубок, проріджувань та прохідних рубок у філії «Свеське лісове господарство» виконує спеціалізована бригада.

Таблиця 2.6

Показники ведення лісового господарства

Найменування показників	Одиниця вимірювання	За проектом нинішнього лісового порядку
1. Річний обсяг лісокористування	тис. м ³	92
в т. ч. від рубок головного користування	тис. м ³	69
2. Середній обсяг лісокористування з 1 га вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок	м ³	4
3. Річний обсяг робіт з відтворення лісів:		
– створення лісових культур	га	134
– сприяння природному поновленню	га	28

Щорічно від рубок головного користування отримують 69 тис. м³. Лісові культури створюють на 134 га, природному поновленню сприяють на 28 га.

2.7. Значення лісового господарства в економіці регіону

Лісове господарство в економіці районів розташування підприємства займає провідне місце. Основний напрямок розвитку підприємства:

комплексне ведення лісового господарства та безперервне лісокористування.

Сільськогосподарські угіддя, що наявні в лісовому фонді використовуються для потреб підприємства. Місцевим населенням

проводиться випас худоби у дозволених місцях підприємства. Побічні лісові користування, такі як заготівля дикорослих ягід, грибів проводиться місцевим

населенням для задоволення власних потреб. Територія характеризується порівняно багатим та різноманітним тваринним світом. В межах підприємства є мисливська фауна, яка представлена лосями, кабанями, козулями, зайцями,

лисицями, вовками, бобрами. Полювання має спортивний аматорський

характер за ліцензіями на кабанів, козуть, а також за відстрільними картками на зайців і лисиць. Державним підприємством виконується комплекс

біотехнічних заходів, які направлені на збереження та відтворення мисливської фауни.

Крім задоволення потреб народного господарства в деревній та недеревній продукції, лісові насадження мають важливе природоохоронне,

рекреаційне та бальнеологічне значення. Лісостани покращують санітарно-гігієнічні умови навколишнього середовища, захищають ґрунти від вітрової і

водної ерозії, захищають ріки від замулення, регулюють поверхневий стік

води, підвищують урожайність сільськогосподарських культур на полях.

В наступному ревізійному періоді особливу увагу необхідно приділити всебічному покращенню використання лісового фонду.

2.8. Сертифікація лісів

З метою збереження, невиснажливого використання лісів та підтримування їх багатогранних функцій на довгострокову перспективу,

ведення лісового господарства на засадах сталого розвитку передбачає

поєднання економічних та соціальних аспектів лісогосподарської діяльності.

Розроблені положення проекту ведення лісового господарства філії «Свеське лісове господарство» відповідають основним принципам сталого

ведення лісового господарства, зокрема: відповідність чинному законодавству України та міжнародним угодам, ратифікованим Україною. Лісгосподарські заходи спрямовуються на комплексне використання продуктів і функцій лісу з метою підвищення економічної складової лісництва, отримання екологічних і соціальних переваг; збереження лісового біорізноманіття, унікальних лісових угрупувань; моніторинг стану лісів, контроль за виконанням лісгосподарських заходів.

Сертифікація лісів філії «Свеське ЛП» протягом ревізійного періоду не проводилась. Враховуючи, що лісовий фонд підприємства не сертифіковано, найбільш поширені лісові екосистеми підприємства не виділялись. Систему ведення лісового господарства необхідно привести до міжнародних вимог щодо управління лісами.

Встановлення ознак особливо цінних для збереження лісів здійснено у процесі підготовки до сертифікації на основі практичного посібника «Особливо цінні для збереження ліси: визначення та господарювання» та діючого «Порядку поділу лісів на категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок». Результати обстеження лісового фонду підприємства з метою виділення ОЦЗЛ наведені в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Площа виявлених особливо цінних для збереження лісів

Категорія ОЦЗЛ	Лісництва	Площа, га
Лісові території, що забезпечують основні природно-захисні функції в критичних ситуаціях	Чуйківське	425
	Прудипанське	2623
	Дружівське	499
	Свеське	1146
	Олинське	467
Усього по філії		5160

Сертифіковані ліси в межах підприємства забезпечуватимуть економічне, екологічне і соціально збалансоване ведення лісового господарства. Лісова продукція надходитиме з лісових ділянок лісництв, ведення господарства в яких здійснюється на принципах невиснажливого і неперервного лісокористування, з врахуванням охорони довкілля, збереження біорізноманіття, інтересів працівників лісу, а також місцевого населення.

В цілому клімат сприятливий для вирощування таких порід, як сосна, дуб, береза та ін. Це підтверджується наявністю насаджень відносно високих класів бонітету сосни I–I^a, берези I^a–II.

Ґрунтові та кліматичні умови, незважаючи на їх мінливість, аналіз природних умов території Прудищанського лісництва дає можливість зробити висновок про їх сприятливу роль для ведення лісового господарства та землеробства. Особливо позитивно вони впливають на ріст, розвиток і поновлення головних деревних порід, таких як сосна звичайна. Негативно кліматичним фактором є: пізні весняні заморозки.

Висновки до розділу 2. В цілому територія філії сприятлива для організації масового та індивідуального відпочинку, рекреації. Місця розташування філії багаті на природні відновлювальні ресурси, видовий склад дерев, кущів, трав'яної рослинності, грибів тощо. Особливими є кліматичні умови, які значно м'якші у порівнянні з іншими регіонами України. Ліси філії часто та достатньо інтенсивно відвідуються з метою відпочинку місцевим населенням, що позитивно впливає на соціальні аспекти розвитку держави.

Перспективи впровадження масової рекреації в лісі залежать від рівня облаштування ділянок відпочинку та безпеки відпочинку. Тому актуальність даної теми є надзвичайно важливою у сьогоденні умовах.

РОЗДІЛ 3

МЕТОДИКА РЕКРЕАЦІЙНОЇ ОЦІНКИ ЛІСІВ

Рекреаційна оцінка лісів допомагає спеціалістам визначити рівень придатності лісів для відпочинку населення. Лісівничу та рекреаційну оцінку лісопаркових територій отримують в результаті комплексної інвентаризації лісового фонду із застосуванням методів ландшафтної таксації, яку проводять разом з лісовою таксацією. Під час ландшафтної таксації для кожної ділянки лісу визначають таксаційні показники рекреаційної придатності [48], а саме:

тип лісопаркового ландшафту (закриті, напіввідкриті, відкриті); ступінь стійкості природних комплексів до рекреаційних навантажень (1–5 стадія); стадію рекреаційної дигресії насаджень (1–5 стадія); рекреаційну оцінку (висока, середня, низька); естетичну оцінку (1–5 бал); оцінку пішохідної доступності (1–5 клас); додаткову оцінку (1–5 бал).

Для рекреаційної оцінки лісів філії «Сवेशке ЛП» ми дослідили їх естетичні властивості, стадію рекреаційної дигресії, стійкість лісоетанів до рекреаційних навантажень

Класифікація лісопаркових ландшафтів має значення, оскільки тип ландшафту може визначати вид та інтенсивність проведення в ньому ландшафтних рубок та характер посадок. Лісопаркові ландшафти відрізняються ступенем заповнення площі деревами та кущами, просторовим розміщенням, будовою та видовим складом деревостанів тощо. Тип лісопаркового ландшафту – це вигляд лісового ландшафту із врахуванням форми деревостану, зімкнутістю його намету, характером розташування дерев та чагарник на площі. Нині при ландшафтній таксації виділяють три типи ландшафтів: закриті простори, напіввідкриті простори, відкриті простори. У межах кожної з цих типів виділяють підтипи ландшафтів.

Рекреаційна характеристика лісопаркових ландшафтів враховує їхню естетичну та додаткову оцінку, а також пішохідну доступність. Рекреаційна оцінка визначається як сума балів цих показників (формула 3.1).

НУБІП України

$$PO = EO + ПД + ДО \quad (3.1)$$

де: PO – рекреаційна оцінка; EO – естетична оцінка; ПД – пішоходна доступність; ДО – додаткова оцінка. Рекреаційна оцінка може бути трьох класів: 1 клас (висока) – сума балів 3–8; 2 клас (середня) – сума балів 9–11; 3 клас (низька) – сума балів 12–15.

НУБІП України

Лісівнича характеристика пробних площ наведена в табл. 3.1., а рекреаційна – в табл. 3.2.

Таблиця 3.1

№ ПП	Характеристика пробних площ							
	Склад	Площа, га	Вік, років	Висота, м	Діаметр, см	Клас бонітету	Тип лісо-рослинних	Повнота
10Сз+Ос	7СзДз					I	C ₂	
10Сз+Бп,Клг						I ^a	C ₂	
6Сз2Дз2Ос+Клг						I	C ₂	
10Сз+Бп						I	C ₂	
10Сз+Дз,Яле						I ^a	C ₂	
7Сз2Бп1Яле+Ос						I ^a	C ₂	
10Сз+Дз						I ^a	B ₂	
10Сз+Лп,Бп						I ^b	B ₂	
10Сз						I ^a	C ₂	

Результатом проведення лісової та ландшафтної таксації є здійснення

заходів щодо підвищення рекреаційної придатності лісостанів. Після аналізу

лісівничо-таксаційних та ландшафтних показників проєктують лісогосподарські та лісокультурні заходи, благоустрій та захист лісу від збудників хвороб, шкідників, лісових пожеж. У рекреаційно-оздоровчих лісах

бажано запровадити моніторинг в першу чергу з метою фіксації негативних змін в лісоотанах, та запобігання їхньої деградації. Зазначені заходи призначаються окремо у кожному таксаційному виділі окремо.

Таблиця 3.2

Рекреаційна характеристика пробних площ

№ ПП	Тип лісопаркового ландшафту	Клас естетичної оцінки	Клас пішохідної доступності	Рекреаційна оцінка	Клас стійкості до рекреаційних навантажень	Стадія дигресії	Додаткова оцінка
1.	ЗГ	2	1	7 (середня)	2	2	4
2.	ЗГ	3	1	6 (середня)	2	2	2
3.	ЗГ	2	2	6 (середня)	3	3	2
4.	ЗГ	3	1	7 (середня)	2	1	3
5.	ЗГ	2	1	6 (середня)	4	3	3
6.	ЗГ	2	1	7 (середня)	2	1	4
7.	ЗГ	2	2	6 (середня)	2	2	2
8.	ЗГ	2	2	7 (середня)	3	3	3
9.	ЗВ	3	1	7 (середня)	4	2	3
10.	ЗГ	4	2	8 (середня)	2	3	2

Для підвищення екоосвіти серед населення, зокрема ознайомлення з правилами поведінки в лісі, необхідно проводити лекції, семінари використовуючи засоби масової інформації. Важливо довести населенню інформацію про небезпеку пожеж, небезпеку в лісі у зв'язку з наявними вибуховими речовинами.

Висновки до розділу 3. Пробні площі були закладені в типових для філії умовах, а також там, де є підвищене рекреаційне навантаження. Це переважно чисті соснові деревостани, або з незначною домішкою дуба, осики, клена гостролистого та берези. Переважно середньоповночні, високих класів бонітету, пристигаючого та стиглого віку. Тип умов місцезростання – свіжий складний субір.

Рекреаційна характеристика – майже усі деревостани закритого типу горизонтальної зімкнутості, рекреаційна оцінка середня.

Питання комплексної кількісної та якісної оцінки природних рекреаційних ресурсів досі недостатньо вивчене, що пов'язано з необхідністю врахування в оцінці багатьох чинників, а й ступеню їх сприятливості для відповідного виду рекреаційної діяльності.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

РОЗДІЛ 4 ОЦІНКА РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОБ'ЄКТУ ДОСЛІДЖЕННЯ

4.1. Рекреаційна характеристика території лісництва

Організація території рекреаційно-оздоровчих лісів базується на зонально-типологічній основі з врахуванням природних особливостей ландшафту: рельєфу, ґрунту, рослинного та тваринного світу [26].

Кожна природна зона має певні кліматичні особливості, від яких значною мірою залежить комфортність умов відпочинку. Ґрунтово-гідрологічні умови сприяють росту і розвитку лісостанів з різною стійкістю до рекреаційних навантажень та здатністю до відновлення. Біоекологічні особливості переважаючих лісотвірних видів обумовлюють рекреаційну толерантність лісостанів. Лісові екосистеми в цілому можуть бути неоднаково привабливими та придатними для відпочинку. Розподіл вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок за категоріями земель наведено в табл. 4.1.

Таблиця 4.1

Розподіл вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок за категоріями земель

Категорія земель	площа	
	га	%
Ліси природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення	2620,8	10,7
Рекреаційно-оздоровчі ліси	1794,6	7,3
Захисні ліси	3166,2	12,9
Експлуатаційні ліси	16939,6	69,1

В рекреаційно-оздоровчих лісах була проведена ландшафтна таксація.

Виходячи з природних особливостей місцевості та цільового призначення лісів здійснене функціональне зонування території (табл. 4.2) з виділенням двох функціональних зон: «Зона масового відпочинку» (14,2 га), «Зона екстенсивної рекреації» (127,7 га). Також у захищених та експлуатаційних лісах лісовпорядкуванням виявлені місця масового відпочинку населення на площі 336,9 га. Ділянки інтенсивної рекреації не виявлено.

Таблиця 4.2

Розподіл площ рекреаційно-оздоровчих лісів за зонами рекреаційного користування

№ п/п	Зони лісорекреаційного лісокористування	Площа, га	Площа, %
1.	Інтенсивної рекреації	-	-
2.	Екстенсивної рекреації	127,7	90
3.	Масового відпочинку	14,2	10

Рекреаційно-оздоровчі ліси філії у складі мають хвойні, твердолистяні та м'яколистяні групи порід в розрізі різних груп віку (табл. 4.3).

Таблиця 4.3

Існуючий і оптимальний розподіл деревостанів за групами віку (%)

Групи порід	Існуючий				Оптимальний			
	молодняки	середньовікові	пристигаючі	стиглі і перестійні	молодняки	середньовікові	пристигаючі	стиглі і перестійні
Рекреаційно-оздоровчі ліси								
Хвойні	8,5	46,6	29,3	15,6	36,0	36,7	17,9	9,4
Твердолистяні	5,2	63,2	14,6	17,0	29,4	47,2	14,7	8,7
М'яколистяні	8,2	41,2	29,7	20,9	28,5	42,1	14,9	15,1
Разом	8,1	48,3	27,5	16,1	34,6	38,4	17,3	9,7

Насадження рекреаційно-оздоровчих лісів характеризуються достатньо високими показниками рекреаційної характеристики (табл. 4.4).

Таблиця 4.4

Розподіл площі лісів рекреаційного-оздоровчого призначення за показниками рекреаційного призначення, га

Класи	Естетична оцінка	Пішохідна доступність	Додаткова оцінка	Рекреаційна оцінка	Стійкість до рекреаційних навантажень	Стадія рекреаційної дигресії
Зона масового відпочинку						
1	0,2			0,2	0,2	3,9
2	1,8		0,2	1,8	3,7	
3	9,6	3,9		1,9		
4	1,9					
5			3,7			
Разом	13,5	3,9	3,9	3,9	3,9	3,9
Середній клас						
	3,0	3,0	4,8	2,4	1,9	1,0
Зона екстенсивної рекреації						
1	25,8					120,5
2	68,9			96,9	70,5	
3	2,2	120,5		23,6	49,5	
4	23,1				0,5	
5	5,8		120,5			
Разом	125,8	120,5	120,5	120,5	120,5	120,5
Середній клас						
	2,3	3,0	5,0	2,2	2,4	1,0
Усього	139,3	124,4	124,4	124,4	124,4	124,4
Середній клас						
	2,4	2,7	4,5	2,0	2,1	0,9

Розподіл загальної площі рекреаційно-оздоровчих лісів за функціональними зонами та місцезросташення наведені в табл. 4.5.

Таблиця 4.5

Розподіл загальної площі рекреаційно-оздоровчих лісів за функціональними зонами

Функціональна зона	Лісництво, номери кварталів, що входять в зону	Площа, га
1. Зона масового відпочинку	Дружбівське лісництво, кв. 108	0,9
	Свеське лісництво, кв. 1	13,3
2. Зона екстенсивної рекреації	Свеське лісництво, кв. 67, 68	127,7
Усього		141,9

Домінуючим типом ландшафту в рекреаційних лісах (табл. 4.6) є закритий (93,4 %). Питома вага напіввідкритого і відкритого ландшафтів складає відповідно 3,8 % і 2,8 %.

За оптимальними нормами співвідношення типів ландшафтів для регіону дослідження повинно бути відповідно 70–80 %, 15–20 %, 5–10 %. Як видно, фактична ландшафтна структура відрізняється від оптимальної.

Таблиця 4.6

Розподіл площі лісів рекреаційно-оздоровчого призначення за типами ландшафту

Усього	В тому числі за типами ландшафту										
	Закритий			Напіввідкритий			Відкритий			Разом	
	1А	1Б	Разом	2А	2Б	Разом	3А	3Б	3В		
Зона масового відпочинку											
13,5	1,9	-	1,9	1,8	-	1,8	-	-	9,8	9,8	
Зона екстенсивної рекреації											
125,8	108,0	-	108,0	12,5	-	12,5	-	5,3	-	5,3	
Інші ділянки рекреаційних лісів											
665,4	641,4	-	641,4	10,0	6,4	16,4	-	6,6	1,0	7,6	
Разом											
804,7	751,3	-	751,3	24,3	6,4	30,7	-	11,9	10,8	22,7	

Таблиця 4.7

Перелік лісових ділянок з різною рекреаційною придатністю

Лісництво	Площа, га	Склянка	Вік, років	Повнота
Свердловський лісництво	264,5	103	В	
Свердловський лісництво	322,1	033	В	
Свердловський лісництво	302,0	033	В	
Свердловський лісництво	302,0	033	В	

I. Лісові ділянки не придатні для рекреаційного використання

НУБІП україни

НУБІП україни

НУБІП україни

НУБІП україни

НУБІП україни

НУБІП україни

НУБІП україни

Н
И
Ц
Т
В
О
С
В
Е
С
Ь
К
Е
Л
І
С
Н
И
Ц
Т
В
О
С
В
Е
С
Ь
К
Е
Л
І
С
Н
И
Ц
Т
В
О
С
В
Е
С
Ь
К

4
1
2
5
5
2
2
0
5
2
8

1
1
0
3
6
3
2
0
1
0
3
+

В
С
В
Д
С
В

НУБІП україни

НУБІП україни

НУБІП україни

НУБІП україни

НУБІП україни

НУБІП україни

НУБІП україни

е
с
ь
к
е
л
і
с
н
и
ц
т
в
о
с
в
е
с
ь
к
е
л
і
с
н
и
ц
т
в
о
с
в
е
с
ь
к
е
л
і
с
н
и
ц
т

В
ч
+
В
е
р
б

1
0
В
ч
+
В
е
р
б

1
0
В
с
з

7
9
5
0
7
9
5
0
3
2
9
2
2

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

К
е
л
і
с
н
и
ц
т
в
о
С
в
е
с
ь
к
е
л
і
с
н
и
ц
т
в
о

Д
з,
Я
л
е

7
С
з
2
Б

1
П
Я
л
е
+
о
с

7 3 , 7

58

0,7

Продовження табл. 4.7

С в е с ь к е л і с н и ц т в о	1 0 С В Д 3	101	0,7
С в е с ь к е л і с н и ц т в о	1 0 С В Л 2 П Б П	53	0,6
С в е с ь к е л і с н	3 1 0 С С 2	105	0,7
С в е с ь к е л і с н	4 2 7 0 0 4 3		

НУБІП у країни

НУБІП у країни

НУБІП у країни

НУБІП у країни

НУБІП у країни

НУБІП у країни

НУБІП у країни

К
Е
Л
І
С
Н
И
Ц
Т
В
О
С
В
Е
С
Ь
К
Е
Л
І
С
Н
И
Ц
Т
В
О
С
В
Е
С
Ь
К
Е
Л
І
С
Н
И
Ц
Т
В
О

5
9
0
3
0
3

1
0
С
8
С
3
2
Б
П

НУБІП україни

НУБІП україни

НУБІП україни

НУБІП україни

НУБІП україни

НУБІП україни

НУБІП україни

Ц
Т
В
О
С
В
е
с
ь
к
е
л
і
с
н
и
Ц
Т
В
О
С
В
е
с
ь
к
е
л
і
с
н
и
Ц
Т
В
О
С
В
е
с
ь
к
е
л

8
0
2
4
7
9
3
2
3
8
С
В
Д
3
8
С
В
3
2
Д
3
9
С
В
1
3
3
В
2
Д
3
1
С
В
2
2
1
3
В
8
6
5
1
Б
П

4.2. Благоустрій території рекреаційно-оздоровчих лісів

Благоустрій території – це важлива складова господарювання в рекреаційно-оздоровчих лісах, особливо враховуючи ситуацію з замінуванням значної території. В цілому територія рекреаційно-оздоровчих лісів характеризується не високою рекреаційною впорядкованістю, що частково зумовлено незначними рекреаційними навантаженнями території лісництва, що враховувалось під час проектування заходів з благоустрою (табл. 4.8).

Таблиця 4.8

Запроектовані обсяги заходів з благоустрою лісів рекреаційно-оздоровчого призначення за функціональними зонами

№ п/п	Заходи, що проектуються з упорядкування	Одиниця вимірювання	Обсяги	Термін виконання
Зона масового відпочинку				
1.	Встановлення аншлагів	шт.	10	щорічно
2.	Виготовлення і встановлення малих архітектурних споруд (лісові меблі)	шт.	10	ревізійний період
3.	Виготовлення малих архітектурних форм (навіси, бесідки)	шт.	10	ревізійний період
4.	Облаштування зупинок для	шт.	5	ревізійний

автотранспорту

період

Окрім запланованих видів робіт варто облаштовувати спортивні майданчики, влаштування місць виходу собак, встановлення баків для сміття.

Лісові екосистеми, які характеризуються великою біорізноманітністю та природними ресурсами, дуже сильно приваблюють людей, тому на таких ділянках працівники філії облаштовують різноманітні місця для відпочинку.

Благоустрій також необхідний для того, щоб максимально убезпечити ліс від пожеж, які виникають в наслідок людського фактору. Більшість місць

благоустрою облаштовані лісовими меблями. Деякі з них оснащені дитячими майданчиками, які зазвичай включають в себе ігрові конструкції.

Зокрема, в лісовій екосистемі виділяється «Туранівська дача» як популярне місце для відпочинку (рис. 4.1–4.3). Це облаштована територія,

розташована недалеко від дороги, що сприяє легкому доступу до неї. Вона відзначається своєю природною красою, навколишнім насадженням та облаштуванням, адже має декілька альтанок та місце для розведення вогнищ.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

Рис. 4.1. Зона відпочинку: «Туранівська дача»

Рис. 4.2. Зона відпочинку: «Туранівська дача»

Це місце дозволяє людям відпочити від міського шуму та насолоджуватися природним середовищем.

Рис. 4.3. Зона відпочинку: «Туранівська дача»

Популярним місцем відпочинку серед місцевих мешканців також є відокремлена рекреаційна зона «У дуба» (рис. 4.4, 4.5)

Рис. 4.4. Зона відпочинку «У дуба»

НУБІП України

Рис. 4.5. Зона відпочинку «У дуба»

Особливим місцем відпочинку біля облаштованого водного об'єкту є зона відпочинку «Святе джерело» (рис. 4.6., 4.7.).

Рис. 4.6. Зона відпочинку «Святе джерело»

Рис. 4.7. Зона відпочинку «Святе джерело»

Якість відпочинку людей на лоні природи цілком залежить від зручності розташування місць відпочинку, рівня облаштування рекреаційної території, забезпеченості автостоянками, бюветами, лісовими меблями, наявності малих архітектурних споруд.

Сучасні рекреаційні об'єкти у лісах це зони зі спорудженими альтанками, майгалами та вбиральнями, дитячими та спортивними майданчиками, системою освітлення та поливу тощо.

Зона відпочинку «Чуйківська дача» має значну площу, що огорожена з інформаційними панно, дитячим майданчиком та іншими елементами благоустрою (4,8-4,10).

Рис. 4.8. Зона відпочинку «Чуйківська дача»

Рис. 4.9. Зона відпочинку «Чуйківська дача»

НУБІП України

Рис. 4.10. Зона відпочинку «Чуйківська дача»

Гідрологічна пам'ятка природи «Синя криниця» (рис. 4.11) має не лише рекреаційне, але і важливе природоохоронне значення.

Рис. 4.11. Гідрологічна пам'ятка природи «Синя криниця»

Такі пункти мають бути розташовані у місцях, які місцеві жителі традиційно обирають для свого відпочинку або є цікавими для туристичного відвідування. Важливо облаштовувати рекреаційні об'єкти в лісі місцями для тимчасової стоянки автомобілів.

Благоустрій лісопаркових ділянок включає систему заходів, які забезпечують оптимальні умови для відпочинку населення та, водночас, матимуть мінімальний негативний вплив на навколишнє природне лісове середовище.

За ревізійний період виконані такі заходи з благоустрою рекреаційних лісів:

- встановлення аншлагів – 10 шт;
- обладнання місць відпочинку – 3 шт;
- виготовлення і встановлення малих архітектурних споруд (лісові меблі) – 10 шт.

Однак у таких екосистемах також існують ділянки, які необхідно уникати через потенційну небезпеку мін. Міни, залишені від попередніх військових дій створюють серйозний ризик для безпеки відвідувачів лісу.

Тому більшість місць закриті для відвідування і ділянки загалом, щоб убезпечити людей. Ця ситуація ставить під загрозу безпеку відпочиваючих і нагадує про необхідність дотримання обережності під час відвідування лісових територій.

4.3. Значення інтродукованих деревних видів у деревостанах рекреаційно-оздоровчих лісів

В лісовому фонді філії «Свеське ЛП» є інтродуковані деревні види, які зростають рекреаційно-оздоровчих лісах. Це: дуб червоний (*Quercus rubra* L.), клен гостролистий (*Acer platanoides* V.), модрина європейська (*Larix decidua* Mill.), тополя бальзамічна (*Populus balsamifera* L.). Введення інтродукованих деревних видів у деревостани з високм антропогенним навантаженням

позитивно впливають не лише на естетичні якості ландшафтів, але і на їхню стійкість.

НУБІП УКРАЇНИ

Таблиця 4.9

Середні показники та площа, зайнята інтродукованими деревними видами у рекреаційно-оздоровчих лісах філії

Інтродукований вид	Площа, га	Середні таксаційні показники		
		Вік, р.	Бонітет	повнота
Дуб червоний	21,1	52	I ^a ,4	0,79
Клен гостролистий)	3,5	45	I,1	0,71
Модрина європейська	12,9	64	I,4	0,59
Тополя бальзамічна	4,9	59	IV,4	0,69

Дуб червоний (*Quercus rubra* L.) – велике листопадне дерево, яке може досягати висоти від 20 до 30 метрів або більше (рис. 4.12). Кора молодих дерев зазвичай гладка, світло-сіра або світло-коричнева, а з віком стає більш темною та з тріщинами. Крона дерева широка та округла.

Листя дуба червоного є великими та простими, звичайної форми, від 12 до 25 см завдовжки. Вони мають гострі кінці та загострені зубці по краях. Літом листя зазвичай зелене, але восени воно стає червоним, оранжевим або багряним, що дає дереву його назву.

На одному дереві дуба червоного ростуть окремі чоловічі та жіночі квіти. З'являються вони навесні, до розпускання листя. Плоди дуба червоного – горішки, що містять жолуді з однією або двома жорсткими шкарачуками. Жолуді можуть бути до 2,5 см у діаметрі. Дуб червоний починає плодоносити зазвичай після 40–50 років життя.

Жолуді дуба червоного є важливим компонентом його репродуктивного циклу. Вони дозрівають у середині літа і відрізняються великим розміром та жирним вмістом.

Дуб червоний є інтродукованим видом з Східної Північної Америки,

його ареал охоплює південну частину Канади та східну частину США. Цей вид дуба дуже стійкий до різних кліматичних умов і може рости на різних ґрунтах, включаючи важкі глини, піщані та інші ґрунти.

4.12. Дуб червоний (*Quercus rubra* L.)

Він росте в різних типах лісу, включаючи мішані ліси. У лісових екосистемах дуб червоний часто утворює асоціації з іншими видами дерев, такими як клен, бук та граб. Часто використовується в парках і садах.

Дуб червоний є деревом, яке може жити дуже довго, досягаючи віку від 200 до 500 років. Дуб червоний є важливим видом для лісового господарства, оскільки його деревина використовується в меблевій і деревообробній промисловості, а також для виробництва дерев'яної палітурки та паркету.

Деревина дуба червоного відома своєю міцністю та стійкістю до гнилі, тому вона використовується для виготовлення меблів, підлоги, бочок та інших виробів, які потребують довговічності.

Дуб червоний є також важливим джерелом харчування для деяких видів диких тварин, включаючи білок, оленів, індиків та багатьох видів гризунів і вони розповсюджуються через розносників, допомагаючи розповсюдженню дуба червоного в природному середовищі.

Листя дуба червоного в основному залишається зеленим влітку, але восени воно набуває яскравих червоних, оранжевих і жовтих відтінків, що робить це дерево популярним для озеленення.

Клен гостролистий (*Acer platanoides L.*) – це дерево першої величини, яке зазвичай досягає висоти від 15 до 25 метрів (рис. 4.13). Він має густу, широку крону та прямий стовбур. Кора молодих дерев гладка, світло-сіра, а з віком стає більш темною та тріщинувата.

Листя клена гостролистого велике, долоньоподібне та висяє на довгих черешках. Вони зазвичай мають п'ять лопатевих долоньок, кожна з яких має гострі кінці. Листя зазвичай має насичений зелений колір.

Чоловічі та жіночі квіти клена гостролистого ростуть на різних деревах.

Цвітіння відбувається навесні, до того, як листя повністю розкривається. Квіти мають невеликий діаметр, жовті або жовто-зелені. Весняне цвітіння клена гостролистого надає важливе джерело нектару для бджіл та інших запилювачів.

Плоди клена гостролистого – парасолькоподібні гарпники, які містять насіння та розповсюджуються за допомогою вітру.

Клен гостролистий поширений у південній та центральній частині Європи, а також в Південно-Західній Азії. Дуже популярний в озелененні міст, ландшафтному дизайні завдяки своєму великому та привабливому листяному покриву.

Деревина клена гостролистого також може бути використана в меблевій та деревообробній промисловості, для виробництва ящиків, паркету

та інших дерев'яних виробів.

Клен гостролистий невибагливий до багатства ґрунту та особливостей умов вирощування, таких як, наприклад, підвищена лозостійкість. Зазвичай росте у вологих лісах.

4.13. Клен гостролистий (*Acer platanoides* L.)

Цей вид дерева має важливе значення для екосистем, оскільки надає житло для багатьох видів тварин, включаючи птахів, комах, білок і лісових гризунів.

Модрина європейська (*Larix decidua* Mill.) – дерево першої величини, яке зазвичай досягає висоти від 25 до 35 метрів. Воно має пірамідальну або конічну крону. Кора молодик дерев гладка та сіра, а з віком стає темною та тріщинистою.

Одна з особливостей модрина – це те, що вона є деревом, яке скидає хвою восени, на відміну від більшості інших хвойних дерев, які мають вічнозелені листя. Хвоя модрина є стрункими і відомими своєю ніжністю та яскравою зеленою фарбою навесні та літом.

4.14. Модрина європейська (*Larix decidua* Mill.)

Шишки модрина є дрібними і дерев'янистими. Вони мають приблизний розмір від 2 до 4 см і містять насіння, які зазвичай виходять на звільнення навесні.

Модрина європейська поширена в гірських регіонах Європи, зокрема в Альпах, Карпатах, Піренеях, а також в Сибіру та Далексму Сході. Вона зазвичай росте на висоті, що перевищує 1,000 метрів над рівнем моря.

Деревина модрина є цінною для деревообробної промисловості, оскільки вона має високу міцність та стійкість до вологи. Вона використовується для виробництва меблів, лідоги, папю, паливних брикетів та інших дерев'яних виробів. Модрина має дуже гарну оцінку за якість

деревини, яка використовується в конструкціях та для виготовлення музичних інструментів.

Модрина є важливим елементом біорізноманіття гірських лісів. Вона надає житло для багатьох видів тварин, включаючи птахів, диких кіз та інших гірських мешканців. Її деревина також розкладається повільно, сприяючи накопиченню органічної речовини в лісовому ґрунті.

Дерево має своєрідну кору, яка зазвичай тріскається у вертикальних смугах, надаючи їй вигляд «розщепленої» кори.

Весною модрина європейська розцвітає невеликими жіночими кількостями квітів. Квіти ростуть на коротких китицях.

Модрина європейська часто використовується в ландшафтному дизайні як декоративне дерево завдяки своїй красивій формі, ніжній хвої.

Модрина європейська має красиву зелену крону весною і літом. Проте її декоративна особливість – це весняне та осіннє фарбування. Весною листя виблискує свіжим зеленим кольором, а восени змінюється на золотисто-жовтий або бронзовий відтінок, створюючи чудовий вигляд.

Модрина європейська не має широкого спектру хвороб і шкідників, що значною мірою полегшує її вирощування.

Тополя бальзамічна (*Populus balsamifera* L.), також відома як чорна тополя або тополя серцевидна, є великим листяним деревом, поширеним в Північній Америці. Цей вид відомий своєю екологічним та комерційним значенням.

Тополя бальзамічна має висоту до 30–50 метрів і широку, округлу крону. Її кора темно-сіра, гладка на молодих деревах, а з віком стає грубою та тріснутою.

Листя тополі бальзамічної є великими, серцеподібними, з грубо зубчастими краями. Вони мають зелений колір, але на нижній стороні мають білий наліт. Квіти цього виду з'являються навесні до появи листя. Вони мають вид маленьких колосків, що розвиваються на довгих стеблах.

Дана деревна забезпечує притулок і гніздові місця для багатьох видів

птахів і тварин. Крім того, її листя є харчовим джерелом для деяких гусениць і інших комах. Великі дерева також можуть слугувати як природні бар'єри від вітру і шуму.

Рис. 4.15. Тополя бальзамічна (*Populus balsamifera* L.)

Дерево тополь бальзамічної має велике комерційне значення. Його деревина використовується в будівництві, виробництві меблів, паперу та інших видах деревообробної промисловості. Також використовують кору та листя для виробництва бальзаму.

Окрім того, тополь бальзамічна використовується в ландшафтному дизайні як декоративне дерево, завдяки своїй великій і густій кроні. Вона швидко зростає і може бути використана для швидкого створення затінених зон.

В цілому, тополя бальзамічна є важливим видом дерева, що має екологічне, комерційне і декоративне значення. Її великий розмір, швидкий ріст і адаптабельність до різних умов роблять її популярним вибором для

багатьох застосувань.

Висновки до розділу 4. Рекреаційно-оздоровчі ліси філії «Свеське ЛГ»

займають 1794,6 га, що становить 7,3 % площі. Виходячи з природних особливостей місцевості та цільового призначення лісів здійснене функціональне зонування території з виділенням двох функціональних зон:

«Зона масового відпочинку» (14,2 га), «Зона екстенсивної рекреації» (127,7 га).

Також у захисних та експлуатаційних лісах лісовпорядкуванням виявлені місця масового відпочинку населення на площі 336,9 га. Ділянки інтенсивної рекреації не виявлено, «Зона інтенсивної рекреації» на території філії відсутня.

Рекреаційно-оздоровчі ліси представлені хвойними, твердолистяними та м'яколистяними деревостанами з переважанням середньовікової групи (48 %).

Рекреаційна оцінка «Зони масового відпочинку» та «Зони екстенсивної рекреації» подібна. Середній клас рекреаційної оцінки в рекреаційно-оздоровчих лісах – 2,0 (середній), естетичної оцінки – 2,4, іншохідної доступності – 2,7, додаткової оцінки – 4,5. Стадія рекреаційної дигресії – 0,9,

що відповідає непорушеним деревостанам, які не піддалися негативному впливу рекреації. Ступінь стійкості до рекреаційних навантажень – 2,1 (середній).

Домінуючим типом ландшафту в рекреаційних лісах (табл. 4.6) є закритий (93,4 %). Питома вага напіввідкритого і відкритого ландшафтів складає відповідно 3,8 % і 2,8 %.

ВИСНОВКИ

НУБІП України

Рекреація – вид діяльності, який має чітко виражену природно-ресурсну орієнтацію. Природні ресурси є провідним чинником, який визначає рекреаційне використання території. Від того, який набір природних ресурсів має територія, залежить організація видів і форм рекреаційної діяльності. Як відомо, природні рекреаційні ресурси потрібно використовувати бережно й економно, їх треба охороняти і примножувати. Для цього необхідно вести

НУБІП України

їхній облік, кількісну і якісну оцінку, визначати придатність та

НУБІП України

альтернативність використання в тій чи іншій галузі господарства. Облік стану природних ресурсів і з'ясування їхнього господарського значення повинні ґрунтуватися на системі природно-ресурсних кадастрів, що містять сукупність

відомостей про кількісний і якісний стан природних ресурсів, їхню економічну оцінку.

НУБІП України

Пробні площі були закладені в типових для філії умовах, а також там, де є підвищене рекреаційне навантаження. Це переважно чисті соснові

деревостани, або з незначною домішкою дуба, осики, клена гостролистого та

НУБІП України

берези. Переважно середньоповнотні, високих класів бонітету, пристигаючого та стиглого віку. Тип умов місцезростання – свіжий складний субір.

Рекреаційна характеристика – майже усі деревостани закритого типу горизонтальної зімкнутості, рекреаційна оцінка середня.

Питання комплексної кількісної та якісної оцінки природних рекреаційних ресурсів досі недостатньо вивчене, що пов'язано з необхідністю врахування в оцінці багатьох чинників, а й ступеню їх сприятливості для відповідного виду рекреаційної діяльності.

НУБІП України

Пробні площі були закладені в типових для філії умовах, а також там, де є підвищене рекреаційне навантаження. Це переважно чисті соснові

деревостани, або з незначною домішкою дуба, осики, клена гостролистого та берези. Переважно середньоповнотні, високих класів бонітету, пристигаючого та стиглого віку. Тип умов місцезростання – свіжий складний субір.

НУБІП України

Рекреаційна характеристика – майже усі деревостани закритого типу горизонтальної зімкнутості, рекреаційна оцінка середня.

Питання комплексної кількісної та якісної оцінки природних рекреаційних ресурсів досі недостатньо вивчене, що пов'язано з необхідністю врахування в оцінці багатьох чинників, а й ступеню їх сприятливості для відповідного виду рекреаційної діяльності.

За прийнятим фізико-географічним районуванням територія філії «Свеське лісове господарство» входить до Східного Полісся. На дерново-опідзолених ґрунтах зростають переважно чисті соснові деревостани з домішкою дуба звичайного, осики та клена гостролистого. В економіці району лісове господарство відіграє важливу роль, задовольняючи потреби підприємств та населення у деревині, а також виконуючи захисну та санітарно-гігієнічну роль. Лісові масиви даного регіону широко використовувалися для заміських видів рекреації, короткострокового відпочинку, збору грибів, ягід. Відпочивальники проводять в лісах Сумщини в середньому 50 годин за рік.

В лісовому фонді філії «Свеське ЛГ» ДП «Ліси України» є інтродуковані деревні види: дуб червоний (*Quercus rubra* L.), клен гостролистий (*Acer platanoides* L.), модрина європейська (*Larix decidua* Mill.), тополя бальзамічна (*Populus balsamifera* L.), що позитивно впливає на рекреаційну оцінку лісопаркових ландшафтів.

Рекреаційно-оздоровчі ліси філії «Свеське ЛГ» займають 1794,6 га, що становить 7,3 % площі. Виходячи з природних особливостей місцевості та цільового призначення лісів здійснене функціональне зонування території з виділенням двох функціональних зон: «Зона масового відпочинку» (14,2 га), «Зона екстенсивної рекреації» (127,7 га). Також у захисних та експлуатаційних лісах лісовпорядкуванням виявлені місця масового відпочинку населення на площі 336,9 га. Ділянки інтенсивної рекреації не виявлено. «Зона інтенсивної рекреації» на території філії відсутня.

Рекреаційно-оздоровчі ліси представлені хвойними, твердолистяними та м'яколистяними деревостанами з переважанням середньовікової групи (48 %).

Рекреаційна оцінка «Зони масового відпочинку» та «Зони екстенсивної рекреації» подібна. Середній клас рекреаційної оцінки в рекреаційно-оздоровчих лісах – 2,0 (середній), естетичної оцінки – 2,4, пішохідної доступності – 2,7, додаткової оцінки – 4,5. Стадія рекреаційної дигресії – 0,9, що відповідає непорушеним деревостанам, які не піддалися негативному впливу рекреації. Ступінь стійкості до рекреаційних навантажень – 2,1 (середній).

Домінуючим типом ландшафту в рекреаційних лісах (табл. 4.6) є закритий (93,4 %). Питома вага напіввідкритого і відкритого ландшафтів складає відповідно 3,8 % і 2,8 %.

На території філії були виявлені лісові ділянки, що непридатні до рекреаційного використання (переважно це молодняки, або перезволожені умови місцезростання), також лісостани з високою рекреаційною оцінкою (переважно це стиглі, середньоповнотні деревостани в свіжих умовах), а також лісопаркові ландшафти з можливим підвищенням рекреаційної придатності (зазвичай низькоповнотні деревостани).

Серед запроєктованих заходів в рекреаційно-оздоровчих лісах в зоні масового відпочинку: встановлення аншлагів (10 шт. щорічно), виготовлення і встановлення малих архітектурних споруд (10 шт. за ревізійний період), виготовлення малих архітектурних форм (10 шт. за ревізійний період), а також облаштування зупинок для автотранспорту (5 шт. за ревізійний період).

Окрім запланованих видів робіт варто облаштовувати спортивні майданчики, влаштування місць виходу собак, встановлення баків для сміття.

Лісові екосистеми, які характеризуються великою біорізноманітністю та природними ресурсами, дуже сильно приваблюють людей, тому на таких ділянках працівники філії облаштовують різноманітні місця для відпочинку.

Благоустрій також необхідний для того, щоб максимально убезпечити ліс від пожеж, які виникають в наслідок людського фактору. Більшість місць благоустрою облаштовані лісовими меблями. Деякі з них оснащені дитячими майданчиками, які зазвичай включають в себе ігрові конструкції.

На території філії популярними є такі місця відпочинку «Туранівська дача», «У дуба», «Святе джерело», «Чуйківська дача», «Синя криниця», які добре облаштовані для лісової рекреації.

Однак у таких екосистемах також існують ділянки, які необхідно уникати через потенційну небезпеку мін. Міни, залишені від попередніх військових дій створюють серйозний ризик для безпеки відвідувачів лісу. Тому більшість місць закриті для відвідування і ділянки загалом, щоб убезпечити людей. Ця ситуація ставить під загрозу безпеку відпочиваючих і нагадує про необхідність дотримання обережності під час відвідування лісових територій.

В лісовому фонді філії «Свеське ЛП» є інтродуковані деревні види, які зростають рекреаційно-оздоровчих лісах. Це: дуб червоний (*Quercus rubra* L.), клен гостролистий (*Acer platanoides* L.), модрина європейська (*Larix decidua* Mill.), тополя бальзамічна (*Populus balsamifera* L.). Введення інтродукованих деревних видів у деревостани з високим антропогенним навантаженням позитивно впливають не лише на естетичні якості ландшафтів, але і на їхню стійкість.

Одним з найважливіших переваг розвитку рекреації у Сумській області є багатство природи, яка має високі рекреаційні властивості та приваблює рекреантів та відсутність радіації.

З метою підвищення рекреаційної придатності лісопаркових ландшафтів філії необхідно на вільних від вибухонебезпечних речовин територіях провести лісівницькі, лісокультурні та організаційні заходи.

Зокрема необхідно інтенсивніше вводити в практику рубки формування лісопаркових ландшафтів у місцях масового відпочинку та інтенсивної рекреації.

Також необхідно вводити інтродуковані деревні види для підвищення естетичної оцінки лісопаркових ландшафтів.

Необхідно періодично реставрувати елементи благоустрою, проводити оновлення існуючих елементів.

Важливо щорічно регулярно проводити відповідні протипожежні заходи: оновлювати існуючі та створювати нові протипожежні розриви та бар'єри, облаштовувати протипожежні пункти, встановлювати аншлаги, шлагбауми, місця для забору води тощо.

Для підвищення екоосвіти серед населення, зокрема ознайомлення з правилами поведінки в лісі, необхідно проводити лекції, семінари використовуючи засоби масової інформації. Важливо довести населенню інформацію про небезпеку пожеж, небезпеку в лісі у зв'язку з наявними вибуховими речовинами.

Важливо чітко розмежувати місця з можливими наявними вибухонебезпечними речовинами та безпечні облаштовані зони відпочинку, повідомивши про це місцеве населення.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрусенко Т.Л. Заповідні скарби Сумщини. Суми: Джерело, 2001. 208 с.
2. Баранкин В. В путешествие по Сумщине: Сумы, Ахтырка, Глухов, Конотоп, Кролевец, Путивль, Ромны, Шостка: Путеводитель. 2-е изд., доп. и испр. Харьков: Прапор, 1984. 237 с.
3. Бейдик А.А. Алгоритм комплексного дослідження рекреації туристичних ресурсів України. *Туристский феномен: экономические, социальные, экологические и культурно-исторические предпосылки и последствия*. Донецк, 2002. С. 246–250.
4. Бейдик А. А. Словник – довідник з географії туризму, рекреації та рекреаційної географії. Київ: Палітра, 1997. 130 с.
5. Бейдик О.О. Рекреаційні ресурси України: навч. посіб. Київ: Альтерпрес, 2009. 400 с.
6. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування. Київ: Київський університет, 2001. 395 с.
7. Бережна СВ. Національні пріоритети та регіональні детермінанти соціально-економічного зростання (на матеріалах АР Крим). НАН України: Інститут регіональних досліджень, 2004. 640 с.
8. Биркович В.І. Модернізація туристичного та рекреаційного потенціалу регіонів України. *Статистика України*. 2006. № 3. С. 83.
9. Борушак М. Проблеми формування стратегії розвитку туристичних регіонів. Львів: ІРД НАН України, 2006. 288 с.
10. Ван Ціншен, Топчієв О.Г. Теоретичні та методичні аспекти рекреаційної географії: сучасний підхід. *Український географічний журнал*. 2003. 1. С. 45–49.
11. Векліч Л.М. Атлас Сумської області. Київ: Картографія, 1994. 125 с.

12. Величко В.В. Організація рекреаційних послуг: навч. посібник. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2013. 202 с.

13. Войченко І.В. Туризм на порозі XXI століття: освіта, культура, екологія. Київ: КІТЕП, 1999. 12 с.

14. Воробьев Д. В. Методика лесотипологических исследований. Київ: Урожай 1967. 388 с.

15. Воробьев Д. В. Типы лесов европейской части СССР. Київ: Изд-во АН УССР, 1953. 452 с.

16. Воробйова О.А. Екологічний туризм як чинник сталого розвитку природно-заповідних територій. *Екологічні науки*. 2012. № 2. С. 119–129.

17. Герасименко В.П. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу регіону: монографія. Одеса: ОНЕУ, 2016. 262 с.

18. Герасимчук З.В., Глядіна М.В. Регіональна політика розвитку рекреаційної сфери: механізм формування та реалізації: монографія. Луцьк, 2006. 164 с.

19. Горбаль У. Рекреаційний потенціал як об'єкт наукового аналізу в суспільній географії. *Вісник Львівського університету*. Львів, 2007. 34. С.52–55.

20. Гром М. М. Лісова таксація / М. М. Гром. – Львів: РВВ НЛТУ України, 2007. – 416 с.

21. Гудзь П.В. Економічні проблеми розвитку курортно-рекреаційних територій. Донецьк: Юго-Восток ЛТД, 2001. 269 с.

22. Дащук Ю.Є. Методичний підхід до оцінки рівня розвитку рекреаційного потенціалу регіону. *Економічний аналіз*. Тернопіль: Тернопільський національний економічний університет, 2013. Том 14. №1. С. 64–70.

23. Дмитрук О.Ю. Екологічний туризм: Сучасні концепції менеджменту і маркетингу: навч. посіб. – 2-е вид., перероб. і доп. Київ: Альтерпрес, 2004. 192 с.

24. Екологічний туризм та національні природні парки України. Українська асоціація активного та екологічного туризму URL: http://pryroda.in.ua/files/2015/03/Katalog_UAETA2015_spring.pdf.

25. Жмура Є.О., Екологічний стан лісів в Сумській області. Екологічна безпека держави: тези доповідей XIII Всеукраїнської науковопрактичної конференції молодих учених і студентів, м. Київ, 23 квітня 2020 р., Національний авіаційний університет Київ : НАУ, 2020. 168 с.

26. Иванух Р., Жученко В. Стратегические проблемы развития рекреационно-туристического комплекса в Украине. *Економіка України*. 1998. №1. С. 65–70.

27. Кифяк В.Ф. Сфера рекреації та туризму як екладова регіональної економічної системи. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2006. № 11. С. 116.

28. Корнус А.О. Туристичні ресурси Сумської області та оптимізація шкільної туристської роботи. *Педагогічна Сумщина*. 1999. №2. С. 13–18.

29. Кравченко Н. О. Напрямки екологізації туристичної індустрії України. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Серія Економіка*. 2005. 3 (31). С. 72–77.

30. Лісівництво : підручник / П. П. Яворовський [та ін.]. Київ : Видавничий центр НУБіП України, 2021. 654 с.

31. Лихоманова О.В. Вплив туризму на соціально-економічний розвиток регіонів України. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2003. № 10. С. 74–76.

32. Лихоманова О.В. Стан і перспективи регіонального розвитку туризму в Україні. *Актуальні проблеми економіки*. 2004. №6. С. 149–155.

33. Лукьянова Л.Г. Рекреационное образование специалиста туристской отрасли. *Туризм у XXI столітті: глобальні тенденції і регіональні особливості*. Київ. Знання України, 2002. С. 424–434.

34. Любонько Т.В. Формування організаційно-економічного механізму розвитку екологічного туризму. *Ефективна економіка*. 2014. № 9. 256–273.

35. Мамутов В.К., Амоша А.И. Рекреация: социально-экономические и правовые аспекты. Киев : Наукова думка, 1992. 143 с.

36. Маєляк П.А. Рекреаційна географія. Київ: Знання, 2008. 343 с.

37. Матушевич Л.М. Вікова структура насаджень сосни звичайної Східного Полісся України залежно від її походження. Науковий вісник НЛТУ України. 2013. 23. 5. С. 106–112.

38. Мацола В.І. Рекреаційно-туристичний комплекс України. Львів: Інститут регіональних досліджень НАН України, 1997. 259 с.

39. Нудельман С.С. Социально-экономические проблемы рекреационного экологического менеджмента. Киев: Наукова думка, 1987. 128 с.

40. Орлатий М.К. Ресурсний потенціал регіону : навч. посіб. Київ : НАДУ, 2014. 724 с.

41. Петришин Г.П. Дендрологія : підручник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2020. 348 с.

42. Поварніцин В.О. Ліси українського Полісся. Київ : Вид-во АН УРСР, 1959. 207 с.

43. Попович С.І. Туристично-екскурсійні ресурси України. Київ : Знання, 1996. 265 с.

44. Регіональні проблеми розвитку туризму та рекреації. Збірник наукових праць. Донецьк: Вид-во Юго-Восток, 2005. 340 с.

45. Руденко В.П. Довідник з географії природно-рекреаційного потенціалу України. Київ: Вища школа, 1993. 180с.

46. Руденко В.П., Трофимчук О.М. Український природно-ресурсний потенціал: Серія оцінкових картосхем: Ч.2. Київ: УІНС, 2000. 186 с.

47. Сайт туристичних ресурсів України. URL: <https://tours.ua/>.

48. Слободенюк Е.В. Україна у світовому туристичному просторі: пріоритети міжнародних зв'язків. Київ: Вид-во КУТЕП, 2004. 243 с.

49. Смась І.В. Географія туризму та рекреація: словник-довідник. Тернопіль: Богдан, 2010. 250 с.

50. Смалъ І.В. Туристичні ресурси світу. Ніжин : НДУ ім. Миколи Гоголя, 2010. 336 с.

51. Стафійчук В.І. Рекреалогія: навч. посіб. Київ. Альтпрес, 2006. 264 с.

52. Тарасова В. В. Екологічна статистика : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 392 с.

53. Терещук А.А., Хім'як М.Ю. Сутність та значення екологічно-туристичних ресурсів у контексті розвитку екологічного туризму в Україні.

Вісник НУ «Львівська політехніка». 2012. № 727. С. 449–454.

54. Туризм в Україні. Статистичний бюллетень. Київ : Державна туристична адміністрація України, 2004. 40с.

55. Фоменко Н.В. Рекреаційні ресурси та курортологія. Київ: Центр освітньої літератури, 2007. 312 с.

56. Чигринець В.П., Ігнатенко В.А., Тарнопільський П.Б.

Лісотипологічна структура та продуктивність різних за походженням лісостанів дуба звичайного на Сумщині. Лісівництво і агролісомеліорація. Харків: УкрНДЛГА, 2015. 126. С 122–131.

57. Шаповал С.О., Малей О.В. Перспективи розвитку рекреаційної галузі Сумського регіону. Харків, 2015. 125 с.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

ДОДАТКИ

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

ЗВІТ

про виконання виробничо-фінансового плану по лісовому і мисливському господарству та охороні навколишнього природного середовища за січень - грудень 2021 р.

Форма 10-ЛГ (загальна)

№№ з/п	Найменування робіт, заходів	Код рядка	Одич. виміру	ПЛАН		ФАКТ	
				обсяг	сума	обсяг	сума
Розділ І. Лісове і мисливське господарство							
1.1 Лісовпорядкування та проектно-вишукувальні роботи							
1	Базове лісовпорядкування	10	га				
2	Безрезервне лісовпорядкування	20	га			20.4	
3	Грунтово-типологічне обстеження	30	га				
4	Інші роботи з лісовпорядкування	40	-	*		*	
5	Проектно-вишукувальні роботи	50	-	*	90	*	70.5
6	Моніторинг лісів	60	га				
7	Інвентаризація та оцінка лісового фонду	70	-	*		*	
8	Державний облік лісів	80	-	*		*	
9	Проведення лісової сертифікації	90	-	*		*	
<i>Усього по підрозділу 1.1</i>		100	-	*	90.0	*	90.9
Оформлення правствановлюючих документів на землі		110	-	*	39	*	
1.2 Рубки формування і оздоровлення лісів та інші заходи							
Рубки догляду за лісом, усього, у тому числі:		120	га	570	*	571.0	*
		121	куб. м	11800	4114	14600	6963.2
		130	га	75	*	75	*
освітлення		131	куб. м	600	366	472	521.8
прочищення		140	га	195	*	195	*
		141	куб. м	2700	877.5	2721	1520.4
проріджування		150	га	195	*	195	*
		151	куб. м	3200	1440	4155	3239.2
прохідні рубки		160	га	105	*	106	*
		161	куб. м	5300	1431	7252	1681.8
Інші види рубок формування і оздоровлення лісів та інші заходи, пов'язані з веденням лісового господарства, усього, у тому числі:		170	га	500.0	*	521.0	*
		171	куб. м	20000.0	5000	20472	5302.4
1. Санітарні, усього, у тому числі:		180	га	500.0	*	502.0	*
		181	куб. м	20000.0	5000	19745	5142.2
2		190	га	500	*	501	*
вибіркові санітарні		191	куб. м	20000	5000	19732	4873.5
судільні санітарні		200	га		*	1	*
		201	куб. м			13	268.7
		210	га		*		*

	2. Лісовідновні рубки	211	куб. м				
	3. Рубки переформування	220	га	*			*
		221	куб. м				
	4. Рубки, пов'язані з реконструкцією деревостанів	230	га	*			*
		231	куб. м				
	5. Ландшафтні рубки	240	га	*			*
		241	куб. м				
	6. Інші заходи з формування і оздоровлення лісів	250	га	*			*
		251	куб. м				
	7. Інші заходи, пов'язані з веденням лісового господарства	260	га	*		19	*
		261	куб. м			727	160.2
3	Інші заходи, не пов'язані з веденням лісового господарства	270	га	*			*
		271	куб. м				
4	Інші витрати	280	-	*		*	117.8
	<i>Усього по підрозділу 1.2</i>	290	-	*	9114	*	12383
	Рубки проведені на землях інших користувачів	300	га	*			*
		301	куб. м				
	<i>1.3. Допоміжні лісгосподарські роботи</i>						
1	Відведення лісосік під рубки формування і оздоровлення лісів та інші заходи	310	га	650	84	771	236.7
2	Відведення ділянок під інші види спеціального використання лісових ресурсів (крім відведення під РГК)	320	га				
3	Трелювання деревини на верхні склади	330	куб. м	26000	2080	27766	3109.4
4	Ремонт і утримання осушувальних систем	340	-	*		*	
	Інші витрати, усього, у тому числі:	350	-	*	250	*	319.4
5	Будівництво тимчасових (сезонних) лісгосподарських доріг	351	км				
	Ремонт і утримання наявної лісодорожної мережі	352	км		260	164	319.4
	<i>Усього по підрозділу 1.3</i>	360	-	*	2414	*	3665.5
	<i>1.4. Відновлення лісів на землях, наданих у постійне користування</i>						
1	Садіння і висівання лісу, усього,	370	га	100	650.0	122.0	886.7
	у тому числі: садіння лісу	371	га	100	650	122	886.7
	висівання	372	га				
2	Сприяння природному поновленню	380	га			11	22.3
3	Реконструкція насаджень	390	га				
4	Догляд за лісовими культурами в переводі на одноразовий	400	га	860	2480	1035	6181.2
5	Доповнення лісових культур	410	га	100	230	104	360.4
6	Обробіток ґрунту під лісові культури, усього, у тому числі:	420	га	62	71.3	155	277.4
	під лісові культури наступного року	421	га	35	34.8	70	135.6
	Заготівля лісового насіння, усього,	430	кг	170	98.1	2214	144.5
	у тому числі: сосни	431	кг	50	70	50	77.9
7	ялини	432	кг	6	16.5	6	13.0
	дуба	433	кг	108	2.5	2130	
	бука	434	кг				
	інші	435	кг	14	9.1	28	53.6

8	Вирощування посадкового матеріалу в розсадниках	440	га	0.4	0.0	0.54	*
		441	тис. шт.	700	300	951	663.9
9	Створення і вирощування плантацій	450	га				
10	Інші витрати	460	-	*	250	*	448.3
	<i>Усього по підрозділу 1.4.</i>	470	-	*	4079	*	8984.7
	Придбання насіння та посадматеріалу (довідково)	480	-	*		*	
	<i>1.5. Охорона лісу від пожеж</i>						
1	Влаштування протипожежних розривів, бар'єрів, заслонів	490	км				
2	Влаштування мінералізованих смуг	500	км	150	57.8	151	34.3
3	Догляд за мінералізованими смугами, протипожежними розривами, бар'єрами, заслонами	510	ку	1000	120	1060	180.7
4	Благоустрій рекреаційних ділянок	520	га	6	18	10	32.6
5	Організація, утримання лісопожежних станцій	530	-	*	320	*	618.5
6	Ремонт та утримання об'єктів протипожежного призначення	540	-	*	50	*	70.4
7	Навулювання за допомогою літальних систем	550	тис. га				
8	Утримання тимчасових пожежних наглядачів	560	-	*	40	*	36
9	Підняття кропи дерев	570	-	*		*	
10	Гасіння лісових пожеж	580	-	*		*	
11	Інші витрати	590	-	*	15	*	12.3
	<i>Усього по підрозділу 1.5</i>	600	-	*	620.8	*	984.8
	<i>1.6. Боротьба зі шкідниками та хворобами лісу</i>						
1	Лісопатологічне обстеження	610	га	5000	35	5229	36.4
2	Лісопатологічний моніторинг	620	-	*		*	
3	Вишувальні роботи в осередках шкідників і хвороб, усього, у тому числі:	630	га	125	13.8	130	15.1
	авіаційними методами	631	га				
	наземними методами	632	га	125	13.8	130	15.1
4	Біологічні заходи боротьби	640	кг				
5	Урубкові розкопки	650	ям	200		200	
6	Інші витрати	660	-	*		*	
	<i>Усього по підрозділу 1.6</i>	670	-	*	49.8	*	51.5
	<i>1.7. Мисливське господарство</i>						
1	Мисливське впорядкування	680	-	*		*	
2	Охорона диких тварин	690	-	*	10	*	3.8
3	Облік диких тварин	700	-	*		*	
4	Заготівля і викладка кормів для підгодівлі мисливських тварин	710	-	*	4.6	*	14.4
5	Інші витрати	720	-	*	1.1	*	1.3
	<i>Усього по підрозділу 1.7</i>	730	-	*	25.7	*	19.5
	<i>1.8. Загальнопромислові витрати</i>	740	-	*	10000	*	17068
	у тому числі по мисливству	741	-	*		*	
	<i>1.9. Адміністративні витрати</i>	750	-	*	4200	*	7450.2
	<i>Усього витрат по Розділу I</i>	760	-	*	30594	*	50699
	<i>Розділ II. Лісорозведення</i>						
	<i>2.1. Лісорозведення на землях наданих у постійне користування</i>						
1	Садіння і висівання лісу, усього, у тому числі: садіння лісу	770	га				
		771	га				
2	Реконструкція насаджень	780	га				

3	Догляд за лісовими культурами в переводі на однократний	790	га				
4	Доповнення лісових культур	800	га				
5	Обробіток ґрунту під лісові культури, усього, у тому числі:	810	га				
	під лісові культури наступного року	811	га				
6	Ремонт і утримання протиерозійних гідротехнічних споруд	820	-	*		*	
7	Рекультивация порушених земель	830	га				
8	Інші витрати	840	-	*		*	
	<i>Усього по підрозділу 2.1</i>	850	-	*	0.0	*	0.0
	Придбання насіння та садивного матеріалу для лісорозведення на землях наданих у постійне користування	860	-	*		*	
	<i>2.2 Лісорозведення на землях інших землекористувачів</i>						
1	Садіння і висівання лісу, усього, у тому числі: садіння лісу	870	га				
		871	га				
2	Реконструкція насаджень	880	га				
3	Догляд за лісовими культурами в переводі на однократний	890	га				
4	Доповнення лісових культур	900	га				
5	Обробіток ґрунту під лісові культури, усього, у тому числі:	910	га				
	під лісові культури наступного року	911	га				
6	Ремонт і утримання протиерозійних гідротехнічних споруд	920	-	*		*	
7	Рекультивация порушених земель	930	га				
8	Інші витрати	940	-	*		*	
	<i>Усього по підрозділу 2.2</i>	950	-	*	0.0	*	0.0
	Придбання насіння і садивного матеріалу для лісорозведення на землях інших землекористувачів	960	-	*		*	
	<i>2.3 Створення полезахисних лісових смуг</i>						
1	Садіння і висівання лісу, усього, у тому числі: садіння лісу	970	га				
		971	га				
2	Реконструкція насаджень	980	га				
3	Догляд за лісовими культурами в переводі на однократний	990	га				
4	Доповнення лісових культур	1000	га				
5	Обробіток ґрунту під лісові культури, усього, у тому числі:	1010	га				
	під лісові культури наступного року	1011	га				
6	Інші витрати	1020	-	*		*	
	<i>Усього по підрозділу 2.3</i>	1030	-	*	0.0	*	0.0
	Придбання насіння і садивного матеріалу для створення полезахисних лісових смуг	1040	-	*		*	
	Оформлення правовстановлюючих документів на землі для лісорозведення	1050	-	*		*	
	<i>Усього витрат по Розділу II</i>	1060	-	*	0.0	*	0.0
	Розділ III. Збереження природно-заповідного фонту						
	<i>3.1 Лісовпорядкування та проектно-вишукувальні роботи</i>						
1	Лісовпорядкування та проектно-вишукувальні роботи	1070	га				
	<i>Усього по підрозділу 3.1</i>	1080	-	*	0.0	*	0.0
	<i>3.2 Рубки формування та оздоровлення лісів та інші заходи</i>						
	Рубки догляду за лісом, усього, у тому числі:	1090	га	0.0	*	0.0	*
		1091	куб. м	0.0	0.0	0.0	0.0
		1100	га	*		*	
1	освітлення	1101	куб. м				
		1110	га	*		*	
	прочищення	1111	куб. м				
	проріджування	1120	га	*		*	

		1121	куб. м				
	прохідні рубки	1130	га	*		*	
		1131	куб. м				
	Інші види рубок, формування і оздоровлення лісів та інші заходи, пов'язані з веденням лісового господарства, усього, у тому числі:	1140	га	0.0	*	0.0	*
		1141	куб. м	0.0	0.0	0.0	0.0
	1. Санітарні, усього, у тому числі:	1150	га	0.0	*	0.0	*
		1151	куб. м	0.0	0.0	0.0	0.0
	вибіркові санітарні	1160	га	*		*	
		1161	куб. м				
	сучільні санітарні	1170	га	*		*	
		1171	куб. м				
	2. Лісовідновні рубки	1180	га		*		*
		1181	куб. м				
2	3. Рубки переформування	1190	га	*		*	
		1191	куб. м				
	4. Рубки, пов'язані з реконструкцією деревостанів	1200	га	*		*	
		1201	куб. м				
	5. Ландшафтні рубки	1210	га	*		*	
		1211	куб. м				
	6. Інші заходи з формування і оздоровлення лісів	1220	га	*		*	
		1221	куб. м				
	7. Інші заходи, пов'язані з веденням лісового господарства	1230	га	*		*	
		1231	куб. м				
3	Інші заходи, не пов'язані з веденням лісового господарства	1240	га	*		*	
		1241	куб. м				
4	Інші витрати	1250	-	*		*	
	<i>Усього по підрозділу 3.2</i>	1260	-	*	0.0	*	0.0
Довідковий	Рубки, проведені на землях інших користувачів	1270	га	*		*	
ковий		1271	куб. м				
	<i>3.3 Допоміжні лісгосподарські роботи</i>						
1	Відведення лісосік під рубки формування і оздоровлення лісів та інші заходи	1280	га				
2	Відведення ділянок під інші види спеціального використання лісових ресурсів (крім відведення під РГК)	1290	га				
3	Трелювання деревини на верхні склади	1300	куб. м				
4	Ремонт і утримання осушувальних систем	1310	-	*		*	
	Інші витрати, усього, у тому числі:	1320	-	*		*	
5	будівництво тимчасових (сезонних) лісгосподарських доріг	1321	км				
	ремонт і утримання наявної лісодорожньої мережі	1322	км				
	<i>Усього по підрозділу 3.3</i>	1330	-	*	0.0	*	0.0
	<i>3.4 Відпочивальні лісів на землях, наданих у постійне користування</i>						
1	Садіння і висівання лісу, усього,	1340	га	0.0	0.0	0.0	0.0
	у тому числі: садіння лісу	1341	га				
	висівання	1342	га				

2	Сприяння природному поновленню	1350	га				
3	Реконструкція насаджень	1360	га				
4	Догляд за лісовими культурами в переводі на одноратний	1370	га				
5	Доповнення лісових культур	1380	га				
6	Обробіток ґрунту під лісові культури, усього, у тому числі:	1390	га				
	під лісові культури наступного року	1391	га				
	Заготівля лісового насіння, усього,	1400	кг	0.0	0.0	0.0	0.0
	в тому числі: сосни	1401	кг				
	ялини	1402	кг				
	дуба	1403	кг				
	бука	1404	кг				
	інші	1405	кг				
8	Вирощування посадкового матеріалу в розсадниках	1410	га		*		*
		1411	тис. шт.				
9	Створення і вирощування плантацій	1420	га				
10	Інші витрати	1430		*		*	
	<i>Усього по підрозділу 3.4</i>	1440	-	*	0.0	*	0.0
	Придбання насіння і посадматеріалу	1450	-	*		*	
	<i>3.5 Охорона лісу від пожеж</i>						
1	Влаштування протипожежних розривів, бар'єрів, заслонів	1460	км				
2	Влаштування мінералізованих смуг	1470	км				
3	Догляд за мінералізованими смугами та протипожежними розривами, бар'єрами, заслонами	1480	км				
4	Благоустрій рекреаційних ділянок	1490	га				
5	Організація, утримання лісопожежних станцій	1500	-	*		*	
6	Ремонт та утримання об'єктів протипожежного призначення	1510	-	*		*	
7	Патрулювання за допомогою літальних систем	1520	тис. га				
8	Утримання тимчасових пожежних наглядачів	1530	-	*		*	
9	Підняття крон дерев	1540	-	*		*	
10	Усіння лісових пожеж	1550	-	*		*	
11	Інші витрати	1560	-	*		*	
	<i>Усього по підрозділу 3.5</i>	1570	-	*	0.0	*	0.0
	<i>3.6 Боротьба зі шкідниками та хворобами лісу</i>						
1	Лісопатологічне обстеження	1580	га				
2	Лісопатологічне моніторинг	1590	-	*		*	
	Винищувальні роботи в осередках шкідників і хвороб, усього, у тому числі:	1600	га				
	авіаційними методами	1601	га				
	наземними методами	1602	га				
4	Біологічні заходи боротьби	1610	кг				
5	Ґрунтові розкопки	1620	ям				
6	Інші витрати	1630	-	*		*	
	<i>Усього по підрозділу 3.6</i>	1640	-	*	0.0	*	0.0
	<i>3.7 Мисливське господарство</i>						
1	Мисливське впорядкування	1650	-	*		*	
2	Охорона диких тварин	1660	-	*		*	
3	Облік диких тварин	1670	-	*		*	
4	Заготівля і викладка кормів для підгодівлі мисливських тварин	1680	-	*		*	
5	Інші витрати	1690	-	*		*	

	<i>Усього по підрозділу 3.7</i>	1700	-	*	0.0	*	0.0
	3.8 Загально виробничі витрати	1710	-	*	*	*	*
	у тому числі по мисливству (довідково)	1711	-	*	*	*	*
	3.9 Адміністративні витрати	1720	-	*	*	*	*
	<i>Усього витрат по розділу III</i>	1730	-	*	0.0	*	0.0
	Розділ IV. Спеціальне використання лісових ресурсів та інші заходи						
	<i>4.1 Заготівля деревини в порядку рубок головного користування</i>						
1	Відведення лісосік під рубки головного користування	1740	га	140	8.3	170	25.8
2	Заготівля деревини	1750	куб. м	65700	22995	62794	21991
3	Трелювання деревини на верхні склади	1760	куб. м	65700	4270	62794	4774.8
4	Інші витрати	1770	-	*	400	*	1277.1
	<i>Усього по підрозділу 4.1</i>	1780	-	*	27673	*	28069
	<i>4.2 Заготівля другорядних лісових матеріалів</i>						
	Заготівля другорядних лісових матеріалів, усього, у тому числі:	1790	-	*	0.0	*	0.0
	живиці	1791	тонн				
	деревних соків	1792	тонн				
	новорічних ялинок	1793	шт.			4000	
	<i>4.3 Здійснення побічних лісових користувань</i>						
	Здійснення побічних лісових користувань, усього, у тому числі:	1800	-	*	0.0	*	0.0
	ягід	1801	тонн				
	грибів	1802	тонн				
	лікарської сировини	1803	тонн				
	<i>4.4. Використання корисних властивостей лісів</i>						
	Використання корисних властивостей лісів, усього, у тому числі:	1810	-	*		*	
	для рекреаційних цілей	1811	-	*		*	
	<i>4.5. Інші заходи</i>						
1	Перевезення деревини від всіх видів рубок на нижні склади, включаючи навантаження та розвантаження	1820	куб. м	93200	20638	71620	21306
2	Розробка хлестів на нижніх складах	1830	куб. м				
3	Вирощування ялинок на плантаціях	1840	-	*		*	177.1
4	Інші витрати	1850	-	*		*	
	<i>Усього по підрозділу 4.5</i>	1860	-	*	20038	*	21483
	4.6 Загально виробничі витрати	1870	-	*	2500	*	6072
	4.7 Адміністративні витрати	1880	-	*	800	*	1405.8
	4.8 Витрати на збут	1890	-	*	5100	*	5033.9
	<i>Усього витрат по розділу IV</i>	1900	-	*	56111	*	62064
	<i>Усього витрат по розділах I, II, III, IV</i>	1910	-	*	86706	*	112764
	Капітальні видатки по лісовому і мисливському господарству та охороні навколишнього природного середовища, усього, у тому числі:	3000	-	*	5210	*	9440
1	Капітальні видатки по лісовому і мисливському господарству та спеціальному використанню лісових ресурсів та іншим заходам, усього, у тому числі:	3100	-	*	5210	*	9440.6
1.1	Придбання технічних засобів, усього, у тому числі:	3110	-	*	4110	*	5637.1
1.1.1	лісгосподарської техніки	3111	од.	4	1760	4	1285.5
1.1.2	пожежних автомобілів	3112	од.				
1.1.3	протипожежного призначення	3113	-	*		*	566
1.1.4	боротьби зі шкідниками	3114	-	*		*	

1.1.5	дорожньо-будівельної техніки	3115	од.				
1.1.6	екологічнобезпечних машин та механізмів	3116	од.				
1.1.7	інші технічні засоби	3117	-	*	2350	*	3785.6
1.2	Придбання житлового фонду	3120	од.				
1.3	Капітальне будівництво об'єктів, усього, у тому числі:	3130	-	*	0.0	*	0.0
1.3.1	лісгосподарського призначення	3131	од.				
1.3.2	соціальної сфери і житлового фонду	3132	од.				
1.3.3	об'єктів протипожежного призначення	3133	од.				
1.3.4	іншого призначення	3134	од.				
1.4	Капітальний ремонт та реконструкція об'єктів та засобів	3140	-	*		*	883.3
1.5	Будівництво лісових автомобільних доріг	3150	-	*	1000	*	1050.3
1.5.1	у тому числі: проектно-кошторисна документація	3151	-	*		*	242
1.5.2	будівництво земляного полотна	3152	км	3.2	300	2.2	242
1.5.3	облаштування дорожнім одягом	3153	км	3.2	700	2.2	566.3
1.6	Капітальний ремонт та реконструкція постійних лісгосподарських доріг	3160	-	*	0.0	*	0.0
1.6.1	у тому числі: проектно-кошторисна документація	3161	-	*		*	
1.6.2	облаштування земляного полотна	3162	км				
1.6.3	облаштування дорожнім одягом	3163	км				
1.7	Інші видатки	3170	-	*	100	*	1869.9
2	Капітальні видатки по збереженню природно-заповідного фонду, усього, у тому числі:	3200	-	*	0.0	*	0.0
2.1	Придбання технічних засобів, усього, у тому числі:	3210	-	*	0.0	*	0.0
2.1.1	лісгосподарської техніки	3211	од.				
2.1.2	пожежних автомобілів	3212	од.				
2.1.3	протипожежного призначення	3213	-	*		*	
2.1.4	боротьби зі шкідниками	3214	-	*		*	
2.1.5	дорожньо-будівельної техніки	3215	од.				
2.1.6	екологічнобезпечних машин та механізмів	3216	од.				
2.1.7	інші технічні засоби	3217	-	*		*	
2.2	Придбання житлового фонду	3220	од.				
2.3	Капітальне будівництво об'єктів, усього, у тому числі:	3230	-	*	0.0	*	0.0
2.3.1	лісгосподарського призначення	3231	од.				
2.3.2	соціальної сфери і житлового фонду	3232	од.				
2.3.3	об'єктів протипожежного призначення	3233	од.				
2.3.4	іншого призначення	3234	од.				
2.4	Капітальний ремонт та реконструкція об'єктів та засобів	3240	-	*		*	
2.5	Будівництво лісових автомобільних доріг	3250	-	*	0.0	*	0.0
2.5.1	у тому числі: проектно-кошторисна документація	3251	-	*		*	
2.5.2	будівництво земляного полотна	3252	км				
2.5.3	облаштування дорожнім одягом	3253	км				
2.6	Капітальний ремонт та реконструкція постійних лісгосподарських доріг	3260	-	*	0.0	*	0.0
2.6.1	у тому числі: проектно-кошторисна документація	3261	-	*		*	
2.6.2	облаштування земляного полотна	3262	км				
2.6.3	облаштування дорожнім одягом	3263	км				
2.7	Інші видатки	3270	-	*		*	